

Lakewood Daf Yomi

PRESENTED BY SRULY BORNSTEIN

לע"נ

ברוך דוב ז"ל בן יבלחט"א משה חיים ווידרא נ"י
הרב שמעון דוד בן ר' יעקב יוסף איידער זצ"ל

מראה מקומות רשפי אש

לע"נ מרים שיינדל צה יבלחט"א אפרים שמעון סינאוויץ

LAKEWOODDAFYOMI.COM

קמא א ב מיי פיה
מגלי גולה ואפדיה
הל גי די סמנ עשין עד
טושע ח"מ סי רבא
ספך ג:
קמא ג מיי סס הל גי
טושע סס ספך
פ:
קמו ד מיי פ"ג מל'
רועה הל ד סמנ
פס פס טושע ח"מ סי
רעב ספך ג:
קמו ה מיי פ"ג מל'
מדיס הלכט טו
טושע ח"מ סי רע
ספך ה:
קמו ו מיי פ"ג מל'
אפדיה הלכט ה
וי"ג מל' רועה הל ד
סמנ עשין עד פס טושע
ח"מ סי רבא ספך ג וסי'
רעב ספך ג:
קמו ז מיי פ"ג מל'
אפדיה הלכט ד
סמנ עשין עד טושע ח"מ סי
סלכ ספך ג:
קמ ח מיי פ"ג מל'
אפדיה הל ג סמנ
עשין עד טושע ח"מ סי
רבא ספך ג:
קמא י מיי סס פ"ג
הל ד סמנ
טושע ח"מ סי רבא:
קמ יא מיי סס פ"ג
הלכט ג סמנ
טושע ח"מ סי רבא
ספך ג:
קמ יב מיי סס פ"ג
הל ד סמנ
טושע ח"מ סי רבא:
קמ יג מיי סס פ"ג
הלכט ג סמנ
טושע ח"מ סי רבא
ספך ג:

ה"מ לא תעשה ועשה השוה בכל אצל האי דליתו שוה בכל דמי
כדמוכח פרק שני נוזין (נזיר דף טז:) דלתי עשה דלמורע ודמי
לאו ועשה דכהניס וכן ק' לקמן (גב) יכול אמר לו אצו הטמא כו'
ופריך תיפוק ליה דאין עשה דוחה לא מעשה ועשה הא גבי כהניס
שאינו שוה בכל דמי וי"ל דעשה
דלמורע שאני דחמיר משום גדול
השלים כדלמך צ"י שילוח הקן (סו"ט)
דף קמח.) דעשה דלמורע הוה דמי לאו
ועשה¹ דשילוח הקן אי לאו ימורא
דשלח תשלח אצל עשה דלמלא לא
דמי לאו ועשה אפילו אינו שוה בכל
דמי המיוזן לא יתיישב למאן דשרי
מלורע צימי חלוטו צמשימיס הנטע
פ"ק דמועד קטן (קד י:) וילדיה
יש לומר דהכא סמך על ותו מי
דחין אסורא מקמי ממונא ולקמן
נמי עדיפא משני דהוה דמי אפילו
לאו ועשה אי לאו קרא אפי' אי
בעלמא לא דמי ופ"ב דיצמות (דף
הב.) דלמך גבי פלוגתא דר' יוחנן
ור"א ציצת כ"א פלוגתא מן
הגשוראין כ"ע פלוגי ללא פטרה
דאין עשה דוחה לא מעשה ועשה
וי"ל² דחשיב שוה בכל כיון שהאלמנה
עשתה אסור כמו הכהן דלקרי ציה
לא יקח לא יקחו³ אע"ג דאין שוה
בכל אלא כהניס אצל היא דגילוח
וקן שאינו שוה צנשיס נדחי מקמי
עשה דלמורע⁴:

אלא זקן ואינו פ"י כבודו. וא"מ
תיפוק ליה מולאחותו⁵

דכבוד הצריות דוחה מילא צו ושמיעת
פסמו⁶ וי"ל כבוד הצריות דמת מורה
חמיר טפי שמוטל צמיון פן יסריח
או יאכלוהו כלבים אע"ג דצ"י מי
שמנו (פרכות דף כ. ושם ד"ה טז)
מוכח דאי הוה כלאים שז ולא תעשה
היה נדחה מפני כבוד הצריות היינו
משום דערוס הוה גנות וציון גדול
כדלמך (ימנות דף סג:) אין לך
משוקן יותר מלאות שוה מהלך
ערוס ומהלך לא ידעו דמי אלא
ממונא אצל אסורא כמו פסח ומילה
וגם כרת לא: [וע' מוס' פטענות ל:]
ד"ה אגל:] **אפקרה**, שלא
יכעלו צני אדם בלא תגזול וא"מ
הא אמר צ"י אין צין המודר (מדיס
דף מה.) אין הפקר אלא צפני שלשה
וי"ל דהכא נמי הוה שלשה אי נמי
דלאורייתא בלא שלשה נמי הוה הפקר⁷
והא דלמך שלחי פ"ק דגזנת (נר
י: ושם ד"ה דמפקת) גניית נר
וקדישה אפקורי מפק להו אע"ג
דליכא שלשה התם אפן סהדי דמפקר
להו בלתי שלח יעשה אסור צימת
נליס: **לא** חרבה כו'. ואס תלמך
דציומא (דף ט.) אמך מפני שנאח
תס וי"ל דהא ויהא גרמא:

איזוהי אבידה. שיצן שאין
הפעלים יודעין שהיא שם:
קורדוס

או בלילות אפי' חדא שעתא נמי אי ביממא אפי' טובא נמי לא⁸ לא צריכא דהוה חזי לה בקדמתא ובחשכתא⁹

אלא זקן ואינו פ"י כבודו. וא"מ
תיפוק ליה מולאחותו⁵

לא יהיה בך אביון. לא תבא עמך לדי עניות: **הבישה**, זה
שאינו לפי כבודו אלא הכיפה הכלה אחת להשיבה נתיב צה
להחזרה הכולל והמחיל: ק"א. מר"ט א בלע"ז: דרבו להחזיר
בשדה. שאין שם רואים כל כך ואינו טעם ואין דרבו בעיר. שהוא
צוה משכניו והוא מלא¹ צדקה:
מהו. שימשיך להשיבה: לא מייחייב.
להתחיל בהשגחה צדקה: וכיון
דאייחייב. שהיוה ממקומה חייב אף
בעיר: פורק וטוען. פורק משא מן
התמור וטוען עליו דלמדי עוזב
מעוזה² הקס מקיס: פתכא דאופי.
משאוי של עלים: וקא מיתפח.
עומד³ לפוש: דאי פ. הטעניני: הדר
זכה בהו. מור האיש הוא והמזיק
צוה מן ההפקר: הפקר לעניים הוי
הפקר. אע"ג שלא הפקירו אלא לעניים
הוי הפקר למפקר מן המעשר⁴: זה
בית היידי. ללמוד להס אומנות
להתפרנס צו מוקות⁵ (ג) ותורות
כתיב צרישה דקרא⁶: ימיני דמגזיתא
פ"דיינו. צממיה. דלמזיתא גוזלי
הדנין צוריס וצוקא ותפרי צבצא
קמא (קד קה.) דלייני צממיה:
מתני' איזו היא אבידה. גממלא
מפרש: אין זו אבידה. ואינו חייב
להחזיר שמדעת הנמוה שס: רצה
בין הכרמים. דמסתקנא: לא יאמר
לו תן לי פ"ע. צנעלתי ממלכתי
שיאמר לו אס עשית ממלכתך היית
מורע טורח עכשו לפי מה שטרחת
טול: כפועל. גממלא⁷ מפרש: אם
יש שם בית דין. אין טוח לו לטרות
יותר כדי להצטו שכל ואינו חייב
ליצטל ממלכתו מה יעשה אס
סס שלשה צני אדם יתנה צפניהס
וילמך ראו שאני משתכר כך וכך ואי
איפשי ליצטל לטול שכל מועט אני
לשצי אס תלמרו שאלטול שכל
משלס: גמ' כ"ל. סמס אפדיה
שמוכתת שהיא סס שלא מדעת צעליס:
ולע"ז. צממיה וכי אף אס ימלאנה
סס לעולס ולמך מדעת היא ופי
דך שלא להכניס⁸: בקדמותא. לפי
עלות השמך: השכתא. ששכסה ערפית:
אסרטיא

מבעי ליה למיזל לגביה בה זו קבורה היינו גמילות חסדים לא נצרכה
אלא זקן ואינו לפי כבודו אשר יעשונו זו לפנים משורת הדין דאמר
ר' יוחנן לא חרבה ירושלים אלא על שדנו בה דין תורה אלא דיני
דמגזיתא לדיינו אלא אימא¹ שהעמידו דיניהם על דין תורה ולא עבדו
לפנים משורת הדין: **מתני'** אי זו היא אבידה פרה חמור או פרה
רועין בדרך אין זו אבידה חמור וכליו הפוכין פרה רצה בין הכרמים
הרי זו אבידה² החזירה וברחה החזירה וברחה אפי' ארבעה וחמשה³
פעמים חייב להחזירה שנאמר⁴ השב תשיבם⁵ היה בטל מסלע לא יאמר
לו תן לי סלע אלא נותן לו (ב) שכרו כפועל⁶ אם יש שם בית דין מתנה
בפני ב"ד אם אין שם ב"ד בפני מי יתנה שלו קודם: **גמ'** אמו כל הני
דאמרינן לאו אבידה הוו אמר רב יהודה הכי קאמר אי זו היא כלל
אבידה שהוא חייב בה מצא חמור ופרה⁷ רועין בדרך אין זו אבידה ולא
מחייב בה חמור וכליו הפוכים פרה רצה בין הכרמים הרי זו אבידה
ומחייב בה⁸ ולעולם אמר רב יהודה אמר רב עד שלשה ימים היכי דמי
באסרטיא

(גליין): (ס) צ"ל ארבע וחמש (יעביין): [1] כתי' (כאן ולהלן כי"ס) או פרה: [2] פ' או בחשכתא. מהרש"ל (גליין):
[3] ע"ד תלמא. כ"ל (דבש תמור, וכ"ה בארזי). ועי' שמ"ק בשם גליין תוס': [4] אויז וכת"י **מצא**: [5] רש"י
בבב"ד. ונמו' וקצת כתי' עבד לפוש. רש"י שבעין עקב וקצת כתי' כעומד לפוש: [6] ובהגול דף ק ע"א מ"יש"י
תלמוד תורה, ע"ש כ"י (גליין): [7] כתי' דחוקים: [8] מ"י שזא אומר כו'. מהרש"ל (גליין): [9] כתי' **אבידה**:
[10] כתי' **אלא** (ג'): [11] בדפוס' הגירסא ביה לא יקריחו אפי' (ולפינו הוא ע"פ מהרש"ל בדפוס') ועין רש"י:
[12] צ"ל דעשה דמורע דוחה עשה דשילוח הקן אי לאו כו'. ועין מהרש"א (גליין): [13] ע' צ"ל י"א (באה"מ, וכ"ה כתי' **אלא** י"א):

א (ב) גמ' מלכא סמנ.
ב (ג) מלא פקדו (מסנה א'
עיות פקדו ד מסנה ג).
ג (ד) לעיל פ' ד ו' זשינ'.
ד (ה) גמ' קמא ט"ז.
ה (ו) מלכס לט: ע"ש.
ו (ז) לקמן פ"ג. ו (ח) ע"ן
מוי' לקמן ל"א ד"ה סג.
ז (ט) ע"י מוס' לעיל כ"א.
ח (י) ו' וממנ' (ט) שמות
כ"ג ה' (י) דבריס כ"ב ה'
כ (יא) מעשות פ"א מ"א.
כ (יב) וע"י תוס'
יבמות ה' ד"ה ואכתי.
יג (יג) במדבר ו' ה' (ט) ברכות
י"ט. ע"י ר"ן ריש
פסחים גבי ביטול
ובדקתה.

הנהרות הב"ח

(ח) גמ' מלכא סמנ.
ב (ג) מלא פקדו (מסנה א'
עיות פקדו ד מסנה ג).
ג (ד) לעיל פ' ד ו' זשינ'.
ד (ה) גמ' קמא ט"ז.
ה (ו) מלכס לט: ע"ש.
ו (ז) לקמן פ"ג. ו (ח) ע"ן
מוי' לקמן ל"א ד"ה סג.
ז (ט) ע"י מוס' לעיל כ"א.
ח (י) ו' וממנ' (ט) שמות
כ"ג ה' (י) דבריס כ"ב ה'
כ (יא) מעשות פ"א מ"א.
כ (יב) וע"י תוס'
יבמות ה' ד"ה ואכתי.
יג (יג) במדבר ו' ה' (ט) ברכות
י"ט. ע"י ר"ן ריש
פסחים גבי ביטול
ובדקתה.

הנהרות הגר"א

(ח) גמ' מלכא סמנ.
ב (ג) מלא פקדו (מסנה א'
עיות פקדו ד מסנה ג).
ג (ד) לעיל פ' ד ו' זשינ'.
ד (ה) גמ' קמא ט"ז.
ה (ו) מלכס לט: ע"ש.
ו (ז) לקמן פ"ג. ו (ח) ע"ן
מוי' לקמן ל"א ד"ה סג.
ז (ט) ע"י מוס' לעיל כ"א.
ח (י) ו' וממנ' (ט) שמות
כ"ג ה' (י) דבריס כ"ב ה'
כ (יא) מעשות פ"א מ"א.
כ (יב) וע"י תוס'
יבמות ה' ד"ה ואכתי.
יג (יג) במדבר ו' ה' (ט) ברכות
י"ט. ע"י ר"ן ריש
פסחים גבי ביטול
ובדקתה.

גליין הש"ס

רש"י ד"ה דיני. צמקין.
ע"ד מנפסחא הגירסא כ"א
דייני דמגזיתא ופי' דלדין
במסות:

תורה אור השלם

(א) **התורה והנהגה**
את התקנים **ואת**
התורות והנהגות להם
את התורה וליבוי בה
ואת המשנה ואשר
יעשו: ושבת ית"ם
ס לא תראה את שור
אחד או את שו
נדרים והתעלמות פהם
השב תשיבם לאחרי:
(ברכ"ס כ"א)

לעיו רש"י

ברכ"ס. פירוש גומה של
קרקע (כ"ה) מענית דף ד
פ"ג ד"ה אפי'. פסק
נכניס (כ"ה) ע"ז דף י'
ע"צ ד"ה שקל קלמ).

הנהרות וצינינים

א (ב) בראשונים ובכמה
כתי' **מתחייב**:
ב (ג) בירוש' בליקוט כתי'
ובקצת כתי' זכה בתו
אמר ליה ד"ל אי יתיב
ליה: [ג] כתי' **עד**
שיפקיר (או שיופקר) **אף**
אף לעשירי' כשמישה
ובכמה במשנה בפאה
ובעיות) רבי ישמעאל
וכו' (אלא ליתא, וכתב
דק"ס דהוה מותר):
[ד] ותיבת "אשר" מיותר

(גליין): (ס) צ"ל ארבע וחמש (יעביין): [1] כתי' (כאן ולהלן כי"ס) או פרה: [2] פ' או בחשכתא. מהרש"ל (גליין):
[3] ע"ד תלמא. כ"ל (דבש תמור, וכ"ה בארזי). ועי' שמ"ק בשם גליין תוס': [4] אויז וכת"י **מצא**: [5] רש"י
בבב"ד. ונמו' וקצת כתי' עבד לפוש. רש"י שבעין עקב וקצת כתי' כעומד לפוש: [6] ובהגול דף ק ע"א מ"יש"י
תלמוד תורה, ע"ש כ"י (גליין): [7] כתי' דחוקים: [8] מ"י שזא אומר כו'. מהרש"ל (גליין): [9] כתי' **אבידה**:
[10] כתי' **אלא** (ג'): [11] בדפוס' הגירסא ביה לא יקריחו אפי' (ולפינו הוא ע"פ מהרש"ל בדפוס') ועין רש"י:
[12] צ"ל דעשה דמורע דוחה עשה דשילוח הקן אי לאו כו'. ועין מהרש"א (גליין): [13] ע' צ"ל י"א (באה"מ, וכ"ה כתי' **אלא** י"א):

ומזה שאמרו [סוטה מ"ח ע"ב] דמימות הנביאים ניטלה רוח הקודש היינו רוח דנבואה אבל רוח הקודש דחכמה ולהסכים צשכלו עם הלכה למשה מסיני או כר' אביהר זה לא בטלה ולא יכחיש זה רק אפיקורם:

ומזה שכתבם משויות מגדולי דורינו שצטל לגמרי רוח הקודש לא אלאמין שיאל זה מפני רבותינו שיחי' ומי יודע מה שכתב להם המתעה הנבל הזה אבל האמת עד לדרכו שגם בזמנינו יש לחכמי האמת שאינם נוטים אחרי החומר יש להם רוח הקודש וכמבואר במורה [שם פרק ל"ו] וברמב"ן ז"ל בהדיא:

וה"ל בן בעל אור החיים נשגב"מ בודאי חיבר ספרו ברוח הקודש אך לא הוא לבדו רק כל מחבר אפילו בדורינו אם הוא ראוי לכך חיבר ספרו ברוח הקודש היינו שהסכים צחכמתו לאמתו של תורה כמו שאמרו בש"ס על ר' אביהר וכן כתב החומים לדינא [בקי"ור ת"כ סי' קכ"ג וקכ"ד] שאין לומר קים לי נגד השולחן ערוך משום שכתבו דצריהם ברוח הקודש ע"ש:

וה"ל בן המלמד המכחיש רוח קדשו של אה"ח הוא אפיקורס שאינו מאמין בגדולי הדור שהעידו עליו שהי' ראוי לרוח הקודש והמלמד הזה כפר בעיקר רוח הקודש וליעג על דברי הש"ס צבא צתרא הנ"ל ויפה עשיתם שלא עזבתם את בניכם צידו וישר כוחכם צזה:

אך שכר מלמדות לא אוכל לפסוק שלא בפני בעל דין בלא ראות מעשי הנהגתו כי אולי משגה הוא בזה וזה תוכלו לסמוך על מורה שיש בקהילתכם שנה' והי' שלום:

סימן קו

להרב המאור הגדול החריף ובקי מו"ה נתן פייטל ג"י אבר"ק מארא יע"א:

שא"ל ב"ה באם אחד פדה בנו הבכור צמתנה על מנת להחזיר ונאצד המעות צפשעה אם חייב הכהן להחזיר משלו וגם אם הבן פדוי אפילו אם לא החזיר:

תשובה דבר זה מבואר בגמרא צבכורות [גי"א ע"ב] צמתנה על מנת להחזיר מהני וכן צקידושין [ו' ע"ב] וז"ל הגמרא שם אמר רבא הילך מנה על מנת שתחזירהו לי צמכר לא קנה באשה אינה מקודשת צפדין הבן אין צנו פדוי צתרומה יאל ידי נתינה ואסור לעשות כן מפני שנראה ככהן המסייע צבית הגרנות כו' עד אלא אמר רב

מלתא צר מזליה הוא אלא אמר רב אשי תדע דאמר גברא רבה מלתא ומתאמר הלכה למשה מסיני כוותיה ודלמא כסומא צארובה ולאו טעמא יהיז עכ"ל הרי דגם אחר החורבן רוח נבואה שורה על הראוים לכך היינו רוח הקודש דחכמה. דנבואה לחוד ורוח הקודש דחכמה לחוד כמבואר במורה צב"צ [פרק ל"ח] ש"א:

וה"ל דבריו לא יקשה קושית הרמב"ן [צמירובין] ארש"י ז"ל [ד"ה ה"ק] ויש לומר שגם כוונת הרמב"ן ז"ל כן וכן נראה מריטב"א שכתב כן צשם הרמב"ם ז"ל הוצא שם צב"צ בעין יעקב וזה לשונו והרמב"ן ז"ל הקשה על פירוש רש"י כו' ואין דעתי נוטה שוב אלא הכי קאמר אף על פי שנטלה נבואה מן הנביאים שהוא המראה והחזון נבואת חכמים שהוא צדרך חכמה לא נטלה אלא יודעים האמת ברוח הקודש צבקרצם וגם הריטב"א ז"ל כתב צפירוש מאמר זה וז"ל ונתנה לחכמים פירושו ששיגו צשכלם דברים הרבה שאין כח צשכל הטבע ש"י להשיגם וחכם עדיף מנביא פי' מאותו נביא שיש לו כח לראות עתידות ואין לו דרכי הנבואה שהם מאלד החכמה שורה ש"י שכניה עליו וכמו צצ"א הרמב"ם ז"ל צספרו הידוע [שם] כי הנבואה היא אינה שורה אלא על חכם עד כאן עכ"ל יעו"ש הרי לך צפירוש צש"ס וראשונים דרוח הקודש דחכמה לא צטל מן החכמים:

ובן הוא בהדיא צגיטין [דף ו' ע"ב] גבי ר' אביהר וז"ל הש"ס שם ועוד ה"ר אביהר דאסכים מריה על ידיה ופירש רש"י שם וז"ל לגלות לו סוד לכון צדברים הסתומים על אמתתם עכ"ל הרי דרוח הקודש והסכמת הקצ"ה לא ציטל מחכמים הראוים לזה וכ"מ צמאמר דרבי פנתס צן יאיר [ע"ז כ' ע"ב] יעו"ש:

ויתר מזה מבואר צמדרש רבה פרשת נשא [ט' כ"ז] גבי אשה אחת ששהתה זמן רב צליל שבת קודש צפרקיה דרבי מאיר ואמר לה בעלה שאינה רשאי לבוא לביתה עד שתרוק צפניו של ר"מ ג' פעמים לפה ר"מ ברוח הקודש כו' יעו"ש הרי שפפה ברוח הקודש וכן רבי שאמר ציום פטירתו דרבי נבואה צקידושין [דף ע"ב ע"א] אפילו לאחר שניטלה:

ובאבות כי מזה משמע דלא צרמב"ם צמורה [שם פרק ל"ו] דהתם משמע דבלא נביאות של כח המדמה אין נקרא החכם רק גדול המעיינים אבל לא שיאמר דברים שיואל מגדר השכלי רק מדמין כעין נבואה. יהי' אף שיהי' כולי עלמא מודים דרוח הקודש לא נסתלק מן החכמים:

שגד. צ"ל שרוח, כן הוא בעין יעקב שם, ובריטב"א הנדפס מחדש הגירסא "שרוח שכניה שורה עליו".

שנה. עיין שו"ת בית שלמה אר"ח סימן קי"ב בענין זה לק"ק

באטישאהז בשנת תרכ"ו.

הודפס מאתר אוצר החכמה

ש"א. ועיין עוד שם בפרק מ"ה ד"ה המדרגה השניה.

שגב. צ"ל נוחה.

שגג. צ"ל הטבעי.

כל שני מלכי פרס חמשים ושתים. כצ"ל (הגר"א): אפשר לומר כן. אפשר בא דוד ולא עשו סוכות עד שבא עזרא (גמרא): אלא מקיש ביאתן בימי עזרא כו'. דהא כי לא עשו לאו אסוכות מהדר, אלא הכי קאמר כי לא עשו מה שעשו עכשיו מימות יהושע, ומאי ניהו קדושת הארץ: קידשו ערי חומה. פי' לענין מכירת בית בבתי ערי חומה ולענין שלוח מצורעים חוץ לחומה, אבל שאר עירות לא. ועיין תוס' ד"ה וקידשו ערי חומה ערכין דף ל"ב ע"ב: והביאך ה' אלהיך וגו'. בשוכם מן הגלות משתעי קרא, דכתיב לעיל מיניה (דברים ל') ושב ה' אליהך את שבותך (רש"י): או יבול תהיה לכם ירושה שלישית. לעתיד לבא: וגו' הוא המלך הראשון. הוא אלכסנדר מוקדון שהרג את דריוש בן אסתר וכדכתיב ועמד מלך גבור ביון, הוא אלכסנדרוס. ועשה ברצונו, בדריוש מלך פרס ויהרגהו ויקבל מלכותו: וכעמדו תשבר מלכותו. פי' וכשיתחזק הרבה ויעמוד על חזקתו, תשבר ממלכתו שימות: שאף אביך. זה הנביאים: זקניך. אלו תלמידי

ארתחשסתא. רנח כל מלכי מדי ופרס חמשים (ומאתים) [ושתיים] שנה. 566 וישבו הפהנים והלויים והשוערים והמשוררים ומן העם והנתינים וכל ישראל וגו', 567 ויאספו כל העם באיש אחד וגו', ואומר 568 ויעשו כל הקהל (הבאים) [השבים] מן השבי ספות וישבו בספות פי לא עשו מימי ישוע וגו'. רנט אפשר לומר כן. אלא מקיש ביאתן בימי עזרא לביאתן בימי יהושע, מה בימי יהושע נתחייבו במעשרות בשמטין וכיובלות, וקדשו ערי חומה. אף ביאתן בימי עזרא נתחייבו במעשרות בשמטין וכיובלות, וקדשו ערי חומה. והיו ששין ושמחין לפני המקום ברוך הוא, שנאמר ותהי שמחה גדולה מאד. וכן הוא אומר 569 והביאך יי אלהיך אל הארץ אשר ירשו אבותיך וירשתה וגו'. מקיש ירושתך לירושלם אבותיך, מה ירושת אבותיך בחדוש כל הדברים הללו, אף ירושתך בחדוש כל הדברים הללו. אי יכול תהי לכם ירושה שלישית. תלמוד לומר וירשתה, רט ראשונה ושניה יש לכם, שלישית אין לכם. 570 והצפיר השעיר מלך יון וגו' הוא המלך הראשון. 571 ועמד מלך גבור וגו' וכעמדו תשבר וגו', הוא אלכסנדרוס מוקדון שמלך י"ב שנה. רט עד כאן היו הנביאים מתנבאים ברוח הקדש, מפאן ואילך 572 הט אונך ושמע דברי חכמים, שנאמר 573 פי נעים פי תשמרם בבטנך וגו', להיות ביי מבטחך. ונאמר 574 הלא כתבתי לך שלשים וגו' להודיעך קשט וגו'. וכן הוא אומר 575 שאל אביך ויגדך זקניך ויאמרו לך. יכול זקני השוק, תלמוד לומר ויאמרו לך, הא למדת

מסורת המדרש - יד יוסף רוח. ויקרא רבה פרשה כט סימן ג, פסיקתא דרב כהנא פסיקא כג, מדרש מהליס פרק עט, ילקוט ואל רמו קכא, ילקוט ירמיה רמו ס"ג, ילקוט עזרא רמו תרס"א: רנט. ערכין דף ל"ג; ירושלמי שניעים פרק ו הלכה א, ירושלמי קידושין פרק א הלכה ט, ילקוט נצנים רמו תמקמ, ילקוט נחמיה רמו תמרע"א: רט. יצמות דף פ"ג; נדה דף מ"ו; ילקוט ס"ט: רט"א. יומא דף ע"ג; סוטה דף מ"ג; סנהדרין דף י"א. שיר השירים רבה פרשה ט סימן ג, ילקוט נשלל רמו רס"א, ילקוט דניאל רמו תמרס:

תורה אור השלם 566. וישבו הפהנים והלויים והשוערים והמשוררים ומן העם והנתינים וכל ישראל בעריהם ויגע החיך השביעי ובני ישראל בעריהם: (נחמיה ז, עב) 567. ויאספו כל העם באיש אחד אל הרחוב אשר לפני שער המים ויאמרו לעזרא הספר להביא את ספר תורת משה אשר צוה יי את ישראל: (נחמיה ח, א) 568. ויעשו כל הקהל השבים מן השבי ספות וישבו בספות פי לא עשו מימי ישוע בן נון בן בני ישראל עד היום ההוא ותהי שמחה גדולה מאד: (נחמיה ח, יז) 569. והביאך יי אלהיך אל הארץ אשר ירשו אבותיך וירשתה והיטבך והרבך מאבותיך: (דברים ל, ה) 570. והצפיר השעיר מלך יון והקרן הגדולה אשר בין עיניו הוא המלך הראשון: (דניאל ח, כא) 571. ועמד מלך גבור ומשל ומשל רב ועשה ברצונו: וכעמדו תשבר מלכותו ותחזק לארבע רוחות השמים ולא לאחרייתו ולא כמשלו אשר משל פי תנתש מלכותו ולאחרים מלכד אלה: (דניאל יא, ג-ד) 572. הט אונך ושמע דברי חכמים ולך תשית לדעת: (משלי כב, יז) 573. פי נעים פי תשמרם בבטנך ויגו יחדו על שפתך: להיות ביי מבטחך הודיעתיך היום אף אתה: (משלי כב, יח-יט) 574. הלא כתבתי לך שלשים במועצת ודעת: להודיעך קשט אמרי אמת להשיב אמרים אמת לשלחך: (משלי כב, כ-כא) 575. זכר ימות עולם בינו שנות דר ודר שאל אביך ויגדך זקניך ויאמרו לך: (דברים לב, ז)

ביאור הגר"א

כל שני מלכי פרס חמשים ושתים. כצ"ל: וישבו הכהנים והלויים ומן העם והמשוררים והשוערים והנתינים בעריהם וכל ישראל בעריהם [עזרא ב, ע]. כצ"ל: ויעשו כל הקהל השבים כו'. כצ"ל: **עד כאן היו הנביאים. פי' משהרג את היצר הרע בטלה הנבואה: שאף אביך. זה הנביאים: זקניך. אלו תלמידי חכמים:**

עין משפט

מוד נמוקי

אלו מציאות פרק שני בבא מציעא

יוסף

רש"י

א מיי פ"ח הלכה א
 גולה ואברהם הלכה יג
 קמן עשין עד טו"ע
 ח"מ קמן רבג טעף ח'
 ב *מיי שם פ"ח הלכה א
 ית קמן שם טו"ע
 טו"ע ח"מ קמן ערב
 טעף ב'
 ג מיי שם פ"ח הלכה יג
 קמן שם טו"ע ח"מ
 קמן רבג טעף ח'
 ד *מיי שם פ"ח הלכה א
 קמן שם טו"ע ח"מ
 קמן רבג טעף ח'
 ה *מיי שם פ"ח הלכה א
 ית ופ"ח הלכה א
 ממרס הלכה יג קמן שם
 טו"ע ח"מ קמן רבג
 טו"ע ח' וטו"ע י"ד קמן
 רב טעף ט'
 ו מיי פ"ח הלכה גולה
 ואברהם הלכה יג קמן
 שם טו"ע ח"מ קמן
 רבג טעף ג'

מצא שק או קופה (טז) והתעלמת. וכתיב (דברים כג א) לא מוכל להתעלם צל ללמדך פעמים שאתה מתעלם ופעמים שאין אתה מתעלם: והיא בבית הקברות. האנדה צנית הקצרות: ואינה לפי כבודו. ששיענה: או שהיתה שלו. שהיה בטול מלאכה שלו אם יעטל (טז) הששמה מרובה על דמי האנדה: האי עשה. השב דמי האנדה: האי עשה. הלך דלל תעשה נמי איכא לא מוכל להתעלם אין לא תעשה מועיל לדמות לא תעשה אלא עשה הוא דקא דמי ליה דלמרינן ציננות (ג): הלכך לגבי הדמיון לא מחשב לאו כלל אצל לגבי הנדמיון חשיב להו: דא תעשה. לנפש לא יטמא: עשה. קדושים יהיו אלהיהם (ויקרא כה א).

ואיכא דמקשו (רמב"ן ד"ה קרא) היכי אמרינן הכא להשבת אנדה עשה והא כל שלל נטלה כוז שהיא צנית הקברות לא עבר לעשה כלל אלא אלאו דלל מוכל להתעלם כדלמרינן לעיל (כ): הממין לו עד שנתחשו הנעלים ונטלה אינו עובר אלא משום לא מוכל להתעלם דללמא דעשה דהשב חשיבם לא חילל אלא על מי שנטלה שיתחורנה אצל מי שלל נטלה אינו עובר על עשה כלל ומיך הר"ג צ"ר ז"ל דכל הרואה אנדה והלך לו עובר בעשה ולא תעשה וכי אמרינן לעיל בהממין לה לאחור שנתחשו הנעלים ונטלה דאינו עובר אלא משום לא מוכל להתעלם בלנד המס היינו טעמא לפי שהממין לה ולא הניחה בלנדמה ועדיין היה יכול להשיבה ולקיים עשה שנה דודאי הרואה אנדה ולא נטלה מיד כיון ששמר אותה לא עבר על עשה שנה אלא כשנטלה והלך לו וכשנתיאשו הנעלים ממנה מתמת הנעלים הוא שנתעטל עשה זו ולא מתמתו של מוצא זה והרי הוא לענין זה כאילו נטלה להחזירה ואמרו נעילה אי אפשרי זה שש"פ שלל נקיים עשה שנה מ"מ לא נתעטל. ונטלה ע"מ לגולה דעבר ממשום השב חשיבם (דברים כג א) מעשה נמי כדלמנן שהניחה באנדה ולא עוד אלא שהפקיעה מנעילה לגמרי. מנאלת אתה למד שכל הרואה אנדה ולא החזירה והלך לו עבר על עשה ולא תעשה וכן הם דברי הרמב"ם ז"ל דפרק (י"ח) [י"א] מהלכות גולה ואנדה (ה"ב) שכן כתב הרואה אנדה שרלל ומתעלם ממנה הרואה עבר בלא תעשה שנאמר וכו' ונטול מנזה עשה שנאמר וכו' ומ"ש צחידושי הרמב"ן ז"ל (ד"ה ויבול) צמירון קושיא זו הוא רחוק צעני אע"פ שגדולי האחרונים ז"ל (רשב"א ד"ה קרא ריב"ז ד"ה למא) סמכו עליו.

ועד הא דלמרינן דלן עשה דומא עשה ולא תעשה איכא דמקשו (רמב"ן ד"ה ומיהו) למא לי מהאי טעמא חיפוק לי דלפילו ליכא גבי

טומאה אלא לאו גרידמא לא דמי ליה עשה דלנדה דהא קיי"ל (שם ק"ג): דלל דמי ליה אלא כגון מילה צרעת וקדין צנינות דנענדא דקא עקר ליה ללאו קא מקיים ליה לעשה אצל הכא אפילו עומדת על פתח בית הקצרות כי מטמא (טז) עבר ליה ללאו ולא מקיים לעשה עד דמהדר ליה למרה ומירצו לדרוחא דמילתא אקשו הכי והר"ג צ"ר ז"ל מיך דהכא נמי בשעה דעבר אלאו קיים העשה כמילה צרעת דהא מתעלם (טז) כיצד היה כהן והוא בבית הקברות זקן ואינה לפי כבודו או שהיתה שלו מרובה משל חברו לכך נאמר והתעלמת קרא למאי אילימא לכהן והוא בבית הקברות פשיטא השבת אבדה עשה דכתיב (שם) השב תשיבם לאחריך וטומאת כהן עשה ולא תעשה עשה דכתיב (ויקרא כא ה) וקדשתו לא תעשה דכתיב (שם כא א) לנפש ר"א יטמא ואין עשה דוחה את לא תעשה ועשה (טז) ואלא לשלו מרובה משל חברו מדרב יהודה אמר רב נפקא דאמר רב יהודה אמר רב אפס כי זיל לא יהיה כך אביון (דברים מו ה) שלך קודם לשל כל אדם אלא לוקן ואינה לפי כבודו. וקשיא לן והא השבת אבדה נמו עשה ולא תעשה היא עשה כדאמרן לא תעשה דכתיב (שם כב א) לא תוכל להתעלם ומאי שנא גבי טומאת כהן דקא חשיב ליה לעשה וללא תעשה דאית בה ולגבי השבת אבדה לא קא חשיב ליה ללא תעשה דאית (טז) בה ומשינן לא קשיא השבת אבדה דאית קא דחיא ר"א קא חשיב ליה ללא תעשה דאית בה (טז) ומסתברא לן (טז) דלא חשיב גבי השבת אבדה ללא תעשה דאית בה) דלא צריך ליה דלאו איהו דחי אלא עשה לחודיה הוא דדחיה (טז) וטומאת כהן דמירחיה היא קא חשיב ליה לעשה בהדי לא תעשה (טז) כי היכי דלא לירחי להו עשה דהשבת אבדה דלא אשכחן עשה דדחי אלא לא תעשה לחודיה אבל ר"א תעשה ועשה לא אשכחין ליה דדחי הלכך עשה דהשבת אבדה ר"א דחי ללא תעשה דטומאת כהן משום דאיכא בהדיה עשה ואין עשה דוחה את לא תעשה ועשה תדע דהא כד בעינן למהוי השבת אבדה מירחיה (טז) מקמי עשה דכיבוד אב ואם קא חשיבין עשה דהשבת אבדה בהדי ר"א תעשה דיריה כי היכי דלא לירחי ליה עשה דכיבוד אב ואם דאמרינן לקמן (כב) תנו רבנן ר"ב אמר לו אביו היטמא או שאמר לו אל תחזיר יכול ישמע לו תלמוד לומר (ויקרא יג ג) איש אמו ואביו תיראו ואת שבתותי תשמורו (טז) מעמא דכתב רחמנא את שבתותי תשמורו הא לאו הכי נצית ליה עשה ולא תעשה הוא ואין עשה דוחה את לא תעשה (טז) ועשה (טז) אמר רב (י) הכישה נתחייב בה אביו הוה יתיב קמיה דרבה הוא הגהו עיזו שקל קלא שדא בהו אמר ליה איחייבת בהו זיל אהדרינהו: לאו צעלי חייס דוקא מיירי וק"ל דחייב: ק"א. מוט"ל בלעז:

והתעלמת מהם. ללמדך על שמתור להתעלם: ופעמים שאי אתה מתעלם. (כ"ב) (לוח) כדכתיב לא מוכל להתעלם: והיא בבית הקברות. שאנדה היא צנית הקצרות: והיא בבית הקברות. ששיענה: או שהיתה מתעטל בהשבתה מנאלתמו ומה שינטול בהשבתה מרובה ממני אביון: לא יהיה כך אביון. אל תחשב עשיר לדי עניו: דא קחשיב דא תעשה דאית ליה. כי לא תעשה אינו דומה בשום מקום כי העשה דוקא הוא הדומה: הא דאורייתא דלל חשיב ליה כי צמיחא דקרא דמי עשה דלעוה השבת אבדה אמאי: הכישה. זה שאינו לפי כבודו (כ"ב) והאמיל לה: ק"א. שול"ל בלעז:

אב"ד הרב רבי יוסף ז"ל בלשון (טז) כתב צנמוקיו לשאר המפרשים ז"ל לא סברי הכי דיווליס לומר דלא דמיא למילה דמילה כל מה שנעשה בה הוא גוף המנזה עצמה ואם לא גמרה לא נעשה אלא חיי המנזה (טז) כמו שאם לא נעשה צנינות אלא צנתי כנפיו וכן צנתיקעט (טז) שופר אם לא השלים התקיעות אצל גבי השבת אנדה עיקר גוף המנזה השנה צנית הנעלים שהו עיקר גוף כוונת המנזה והשאר היו כעין מכשירי מנזה דודאי אע"פ שצריך להשבת אנדה הנעילה וההשבה קודם לכן עיקר גוף המנזה הוא ההשבה אל צנתי ודמי למכשירי שאר מנזות שאע"פ שצריך לעיקר מנזות נטילת לונב לעקרו מן הדקל מ"מ העיקר הוא הנטילה ואע"פ שנתחלה מתעסק הוא לקיים המנזה גבי השנה נמי מתחלה צנינות אלא כמתעסק להשיב אל צנינות (טז): [ז] דא יהיה כך אביון. אל תחשב עשיר לדי עניו: אמר רב הכישה. זה שאינו לפי כבודו אם הכה בה להחזירה להאיל והסמיל נחמדי צה השבה גמורה קא פירש רש"י ז"ל ולפי זה הוא הדין לכלים וכן הם דברי הרמב"ם ז"ל דפרק י"א מהלכות גולה (ה"ב) והר"ג צ"ר ז"ל (ב"מ ד"ה הכישה) תמה דלא משמע כן פרק המוכר את הטפילה (כ"ב פ"ג) דהמס אמר טעמא משום דלנפקט בה נגרי צניתא. אמר המהדר ז"ל על תמימת הרב ז"ל דהכא דודאי אפילו בכלים איירין דלרכו להחזיר צדה

הלכה עליו כהן ברוך טעם דהכא כרו"ע במילה הוי מצוה ולא פליגי אלא בהשבת אבדה: (כא) הלכך צריך לתרץ דמותרין מעיקרא דלרווחא דמילתא אקשי הכי (מח"מ): (כב) ע"י בכסף משנה שם (ובכ"י ס"י רס"ד ד"ה ומ"ש ואם) (ש"ס): (כג) דוקא ברפוי"א ע"פ רש"י ב"מ: (כד) י"ב אם הכישה (א"י):

הלכות מציאה ופקדון

קל ומכיס פ"א כ"ג ע"ב
 נזילת ואבדה
 קלא רח"ט כ"א
 ס"ב סמ"ג כ"א
 קלג נמלא טס
 (י) ב'
 ק"ג ח"ט טס
 ק"ג ט"א ט"ו
 פ"ג ט"ז
 ק"ס כ"ו

ק"ג פ' ר"ח טס
 ק"ג פ' ר"ח טס

קל ומכיס פ"א כ"ג ע"ב
 נזילת ואבדה
 קלא רח"ט כ"א
 ס"ב סמ"ג כ"א
 קלג נמלא טס
 (י) ב'
 ק"ג ח"ט טס
 ק"ג ט"א ט"ו
 פ"ג ט"ז
 ק"ס כ"ו

ק"ג פ' ר"ח טס
 ק"ג פ' ר"ח טס

קל ומכיס פ"א כ"ג ע"ב
 נזילת ואבדה
 קלא רח"ט כ"א
 ס"ב סמ"ג כ"א
 קלג נמלא טס
 (י) ב'
 ק"ג ח"ט טס
 ק"ג ט"א ט"ו
 פ"ג ט"ז
 ק"ס כ"ו

ק"ג פ' ר"ח טס
 ק"ג פ' ר"ח טס

ק"ו (ו) ואפי' מי שאינו ת"ח ולא זקן מכובד אלא שרוא איש נכבד מחמת

מעלה אחרת כגון עוטר או משפחה או ד"א ומפני זה הוא מתבייש מהבריות שיודעים ממעלתו ורואים אותו נושא בידו כלים אלו אינו חייב מן הדין (ז) אבל מי שאינו חשוב בעיני הבריות רק שמגביה דעתו ומחשב את עצמו זמהבייש בזה מהבריות ובעיניהם אין זו תרפה לו ה"ז חייב מן הדין להתירם אע"פ שאלו היו שלו לא היה מחוירם לעצמו :

ק"ז ואצל אם לא הי' מחוירם לעצמו מחמת התורה שלא היה הפץ לפרוח לישא אותם לביתו הואיל והם כלים פחותים ודמירם מועטים ולא מפני שאינם לפי כבודו שהוא חייב מן הדין לפרוח בהם עד שיגיעו לדשות הבעלים כי בשלו הוא רשאי לוותר על ממונו מפני טורה נופו ולא בשל חבירו שהתורה לא חסה קמ אלא על כבוד הבריות ולא על טורה הגוף אפי' טורה טרובה מאד על שיה פרומה אחר קמא אבל אברה שאינה טוה פרוטה קמט אינו חייב להתחיר ורשאי ליטלה לעצמו אפי' יודע של מי היא שלא אסרה תורה אלא גול פחות מטה פרוטה שהוא עושה איסור בלקיחתו ממנו (אבל זה שרשאי להגביה האברה מעל גבי קרקע הואיל והיא אבודה מבעליה טוב א"צ להתחירה לו שפתיה מש"פ אינו נקרא ממון כלל לא לענין מצוה השבת אברה ולא לענין מצוה השבת גולה כמ"ש בהלכ' גולה ולפיכך אין בו איסור גולה כמו שיש באברה שיש בה ש"פ כמ"ש למעלה) :

ק"ח וכן אברת הנכרי מותרת ולא אסרה תורה אלא גולתו שנעשה איסור בלקיחתה ממנו קמט שנא' לכל אברת אחיך פרט לשר נכרי קמט והמחויורה לו ה"ז עובר עבירה מפני שמחויק ידי רשעי עולם קמט ואם החזירה לקדש את השם כרי שופארו את ישראל וידעו שהם בעלי אמונה ה"ז משוכח קמו וכמקום שיש חילול השם אבירתו אסורה מן התורה וחייב לרהזיר קמו כגון אם מצאה במקום רוב ישראל קמט והנכרי ידמה שלא נאברה רק ישראל נגובה ממנו קמט ואם מצא משוכן של ישראל שהיה אצל נכרי ונאבר ממנו חייב לרהזיר לבעלי הישראל בתנן כי גוף המשוכן הוא של ישראל והשעבוד שהיה בו להנכרי נפקע כשנאבר ממנו ואינו רשאי לרהזירו להנכרי לקדש השם כי בשלו הוא רשאי ואינו

ק"ג נמלא טס
 פ"ב פ"ח
 קמט כ"ה ט"ו
 כ"ט כ"ו ח'
 קמט רמ"ט טס
 כ"ז כ"י פ"ב

קמט כ"ק ק"ג
 עמוד כ"י
 קמט כ"ה ט"ו
 ק"ז כ"י
 קמט ירו' כ"א
 פ"ב ס"ט נמלא טס
 פ"א ח"ב
 קמט כ"ק טס

קמט כ"ז
 קמט כ"ט ט"ו
 ח"ט כ"ג
 קמט כ"ה ט"ו
 פ"ב ס"ט נמלא טס
 פ"ג ט"ז

קונטרס אחרון

(ה) ב"ה טווח טמור טלא כחז כן ח"ל כ"י פ"ג ו"ל כ"י רס"ג וד"ק :

(ו) ב"ח ט"ו פ"ג ורש"ל בח"ט (ואף הפרישה ל"פ כ"ה"ג) וזה נכלל בחדש חשוב שהזכיר טס ד"ל שחשוב בעיני הנכריה ח"ז חשיבות שיהיה :

(ז) הדישה סי' ע"ג (ולזה נהכ"וין כח"כ"ט טכהז זקן טכונד ולא טכונד כחט לאטוקי טכונד כ"ט"ו) :

סימן רה

שאלה

צורבא מרבנן חריף ובקי ומתמיד יודע נגן בכמה מיני כלי זמר, שאל אם הרשות בידו לנגן בכינוור לפני חתן וכלה הן בהליכתן לחופה או במשתה של מצוה חתונה, * או נימא דאסור לו לבזות עצמו מפני כבוד תורתו. ומה שאמרו [קדושין לב.] חכם שמחל על כבודו כבודו מחול, יש לומר העדר כבוד דקימה והידור שאני, משא"כ בזיון. וכן כתבו הרמב"ם [תלמוד תורה פ"ה הי"א] והריב"ש בתשובה סוף סימן ר"ך וכתבו רמ"א בהג"ה קטנה [יו"ד] סוף סימן (רמ"ג) [רמב] [סעיף לב].

תשובה

לפי הצעת שאלתך היה ראוי להסתפק אם כנגן המנגן לפני חתן וכלה הוי בזיון, דדלמא לא הוי רק העדר כבוד. אף שהוא שירות ופעולה ודרך לקבל עליה שכר, מכל מקום הרי העמידה לפני המסובים ומשקה להם גם כן שרי אפילו לנשיא ותלמיד חכם כפרק קמא דקידושין דף ל"ב ע"ב. ועל כרחק תאמר דלא מקרי בזיון רק בענין שאינו מתנהג בנקיות ובכהאי גוונא, כענין מה שאמרו [שבת קיד.] כל תלמיד חכם שנמצא רבב על בגדו וכו', משא"כ אם עושה לכבוד אחרים הלא נאמר [אבות פ"ד מ"א] איזה מכובד המכבד את הבריות, וזה נקרא מוחל על כבודו. מכל מקום נניח ולא נזניח הצעתך, ונתפוס שהוא קצת בזיון לפי סדר והנהגת עולם, * ושם מוכיח עליהם שנקראים לצנים.

ולפי זה היה נראה לכאורה דתלי בפלוגתתא דרבוותא, כי דעת הרמב"ם [גולה ואבדה פ"א הי"ז] גבי מה שאמרו רז"ל [בבא מציעא ל.] זקן ואינו לפי כבודו שאם בעל נפש הוא יחמיר

וישיב אבידה, גם יפרוק ויטעין [רוצח פ"ג ה"ד], אף שאם היה שלו לא היה מתבזה בזה. והרא"ש [בבא מציעא פרק ב סימן כא] חולק וסבירא ליה דאינו רשאי לבזות כבוד תורתו אחר שהתורה פטרו, עיין טור ושו"ע [חור"מ] סימן רס"ג [סעיף ג] ורע"ב [סעיף ג]. ואם כן יש לומר קל וחומר למילתא יתירתא דלא רמיא עליה כלל כגון נדון ששאלת.

ואין לומר לדעת הרא"ש דסבירא ליה הואיל דכתבה תורה 'והתעלמת' שמע מינה דדעת תורה כך, ואע"פ דכללו גביה גם כהן והוא בבית הקברות ושלו מרובה מכל מקום בבבא מציעא דף ל' [ע"ב] הוכיח הש"ס דלא אתי רק לזקן ואינו לפי כבודו, והיכי דגלי גלי. שהרי בפרק קמא דברכות [יט:] בעי למימר שאני התם דכתיב והתעלמת, ומקשה וניליף מינה, רק דמשני איסורא מממונא לא ילפינן, ואם כן בכהאי גוונא דלא הוי מניעתו מלנגן איסור ודאי נשאר ילפותא מוהתעלמת, ולפי דעת הרא"ש אסור לבזות עצמו. אף כי תירוץ איסורא [מ]ממונא לא קאי בש"ס רק שב ואל תעשה שאני [שם כ.]. (ובתוספות בבא מציעא דף ל' ע"ב נ"ה אלא) דמשמע דנשאר תירוץ איסורא [מ]ממונא לא ילפינן, צ"ע). ואם כן כל שכן דלדעת הרא"ש אסור לו לתלמיד חכם להתבזות לדבר מצוה אפילו רמיא עליה, כל שכן בכהאי גוונא.

ויש עוד נפקא מינה בפלוגתתא הנ"ל דרמב"ם והרא"ש, להא דקיימא לן שאין הכהן גדול מעיד רק בפני המלך כבסנהדרין דף י"ח ע"ב, אם ירצה להעיד אם רשאי, ולרא"ש אינו רשאי. וכן צורבא מרבנן דידיע סהדותא במסכת שבועות דף ל' [ע"ב] להרא"ש אינו רשאי, דהרי הש"ס מדמי לה לפעמים שאתה מתעלם וכו'. ואע"פ דנקט לשון 'ואינו לפי כבודו' על כרחק ר"ל

* או נימא דאסור לו לבזות עצמו מפני כבוד תורתו וכו'. עיין עדות ביהוסף דרוש ט אות ח שדחה דברי רבינו מדינא, והובא בשדי חמד כללים ערך כבוד אביו ורכו כלל לא סוף ד"ה אמנם.

* ושם מוכיח עליהם שנקראים לצנים. ראה במנהגי וורמיישא שכהוצאת מכוון י"ם חלק ב עמוד ז

תקפט

יאיר

סימן רה

חות

שמים על הסוכה כל שבעה כשם שחל על החגיגה ממה שנאמר [ויקרא כג, לד] לה'.

האמנם קשה על שאיבת מים דרך רשות הרבים לרבנים ותלמידי חכמים למצות מצוה, הא הוי ליה בזיון כמו שנאמר [יהושע ט, כז] לחוטבי עצים ושואבי מים. מיהו על הרא"ש גופיה לא קשה אדידיה במה שמצינו [טור א"ח סימן תס] שהיה מתעסק בעצמו בלישת המצות, דיש לומר שהיה בביתו ואין זר רואה. ובכהאי גוונא יש לומר נמי הא דבגמרא פרק כל כתבי [שבת] דף קי"ט ע"א דרב יוסף מצלח ציבי וכו' ע"ש או"ח סימן ר"ג, רק דבלאו הכי נראה [ד]שבת קודש הוא, וכמו שכתבתי בסמוך. ומכל מקום שאיבת מים הנהוג, קשה. וכן גדולי הדור אינם נמנעים מלהתחבר בחבורות קברנים ומיטפלין בחפירה וכל צרכיו. ואם כן לפי מה שכתבתי לדעת הרא"ש לא נכון לההוא צורבא מרבנן לעשות כן.

רק דצ"ע מהא דאתחזי עמודא לפני רבי יהודה בר אלעאי [כתובות יז]. דהוי מרקד אתלת לפני חתן וכלה עד שאמרו חכמים קא מכסיף לן סבא, ובלי ספק לאיניש בעלמא הוי ליה בזיון. ויש לומר דאדם מפורסם בחסידות שאני. רק דיש לומר הוא הדין בנדון דידן דכולי עלמא ידעין דאין לו שכר בעמלו ושהוא עושה לשם שמים ואין בו שום נדנוד חשד, למה נאסור לו, וכך נראה לי דשרי ומצוה רבה עביד. צא ולמד מאיזבל לפי דברי רז"ל במדרש [פרקי רבי אליעזר פרק יז].

ודברי הרא"ש אינם רק בדבר מצוה שהוא בין אדם לחבירו דפטרה תורה לזקן ותלמיד חכם ואינו לפי כבודו, ככלל שאמרו רז"ל [בבא מציעא ל:] כל שהיה מטפל באבידה שלו וטוען ופורק בשלו הכי נמי בשל חבירו, דלא ציוותה תורה רק ואהבת לרעך כמוך שהוא טעם בכל מצות שבכהאי גוונא, ואם ירצה להחמיר נעשה

דמתבזה, דאם לא כן הא כבודו מחול וכמו שכתבתי בסמוך.

ויש לי תמיה על מה שכתב רבינו ירוחם [מישרים נתיב ב חלק ב יא, ד] גבי תלמיד חכם שהבית דין שולחין וכו'. דאם כן הא דמקשה בפרק כהן גדול [סנהדרין] דף י"ח [ע"ב] מעיד והתניא והתעלמת, לישני ליה מאי מעיד לפני שנים ששולחין אליו, אלא על כרחך דמכל מקום הוי בזיון שנעשה עד לפני בית דין דזוטרי מיניה. מיהו יש לומר דמשמע ליה להש"ס דמה שאמרו 'מעיד' ר"ל שהולך לבית דין, דאי ששולחין אליו, מלך נמי בכהאי גוונא מעיד. ובכהאי גוונא תרצו שם התוספות [ד"ה מעיד] על שהקשו לוקמיה בעדות החודש. והוא הדין הכי נמי מוכרחין אנו לתרץ לדעת ר"ת [תוספות יבמות לא: ד"ה דחזון] דסבירא ליה דמותר לשלוח עדותן בכתב לבית דין.

ואין לומר לחלק דגבי אבידה חיישינן לבזיון כבוד התורה מפני הרואים דלא ידעו שמטפל בה להחזירה, *גם בפורק וטוען יחשדוהו שמבזה עצמו בשכר שמקבל ממנו. דלשון הרא"ש לא משמע כן, [שכתב] רק אחר שהתורה פטרו אין לו לבזות עצמו, משמע דאסור מצד עצמו.

ואין להקשות על הרא"ש ממה שנאמר [שמואל ב ו, טז] ודוד מפזז ומכרכר וגו' וכמו שאמרה מיכל [שם שם, כ] כהגלות נגלות אחד הריקים, דודאי דבר שבקדושה שאני כמו שאמרו [ירושלמי שבת פרק י הלכה ג] אין גדולה בפלטיץ של מלך, ומיכל שקלה למיטרפסה כדאמרו רז"ל. ובזה נתישב קצת על שתלמידי חכמים וגדולי הדור מטפלין בעצמן בעשיית סוכה אף ברשות הרבים ובחצר המפולש, וכך ראוי להם, וכן כתב מהרי"ל [מנהגים, הלכות סוכות אות א] שמצא מהר"ם עוסק בעשיית סוכתו, מפני שסוכה קצת קדושה יש בה כמו שאמרו רז"ל [סוכה ט]. שחל שם

* גם בפורק וטוען יחשדוהו שמבזה עצמו בשכר שמקבל ממנו. צ"ע בשכר מאי בזיון שייך, הרי אמר

ליה רב לרב כהנא פשוט נבילתא בשוקא ולא תאמר גברא רבא אנא [ליקוטי חב"ח].

תקצ

חות

סימן רה

יאיר

כמבזה תורתו ליטפל בממון עצמו שאין ראוי לבזות עליה דגם כן אסור. ונרמז במה שאמרו בגמרא דברכות הנ"ל [ניט:] איסורא מממונא לא ילפינן, דקרי להשבת אבידה ממונא, והוי ליה למימר איסורא ממצוה לא ילפינן, אלא על כרחך כמו שכתבתי שמקור מצוה זו אינה רק ממונא. *משא"כ במצות שבין ישראל למקום ברוך הוא, כל שכן מצוה שהזמן גורם, הן על כל

ישראל הן המפורסם לפי שעה ליחיד בציבור אין בו משום ביזוי כבוד זקנה ותורה. וכל הנוהג קלות בעצמו לצורך גבוה ומצות ה', אף שאינה מצות עשה ממש רק גמילות חסדים שילפינן מזהלכת בדרכיו [דברים כח, ט] הרי זה משובח ותבא עליו ברכה. והנראה לפענ"ד כתבתי.

נאם הטרוד יאיר חיים בכרך

סימן רו

שאלה

על דבר פרנס המדינה ששלחוהו בני המדינה בשכר שקצבו לו אל המלכות, להשתדל אצל המלך על דבר הטלת אלף ר"ט שלא כסדרן על בני המדינה לסיוע הוצאת המלך למלחמה עם שכנגדו. והשתדל ליטול החצי מהסך. והתלוננו בני המדינה על השתדלן ובקשו לקפח שכרו בג' דברים. הא', כי נודע להם שנתרצה הפרנס בכתב הראשון בחצר המלך לתת ת"ק, ומאחר שנודע כי מלך רחמן הוא ואלו ביקש ר' ואפשר בלא דבר היה מרוצה, מאחר כי עניינם הם והיוקר גדול ובלאו הכי הם מוכבדים במסים תמידים הרגילים, וכאשר הביא בכתב הבקשה. שנית אמרו על דבר הנ"ל וגם על הוצאה ודמי לא יחרץ, אף כי נאמן בעיניהם מכל מקום נראה להם כי על ידי שהמציא לעצמו כתב חירות בכמה משא ומתן וחפשי ממכסי גוף וממון, על כן ריבה בהוצאות ודמי לא יחרץ בעניני הקהל, כי על ידי הנאות הללו נתקרבה דעתם לסייעו בכל מבוקשו. וכן המלך בעצמו אידי דנהנה סך רב מהקהל על ידו, מהנה. והשלישי, כי ריבה בהוצאות מזונות ושאר דברים בהמשך זמן רב אשר שם, והאריך בהתרשלות כאשר היה אפשר לגמור ההשתדלות בזמן קצר, והוא מפני שנשא ונתן שם בכסף וזהב ואבנים טובות והרויח סך רב, וכן לא יעשה.

והפרנס השיב כי דברים אלו רק עלילות ודברים בדוים, כי לא נתרכה הוצאות אפילו פרוטה בשבילו, ומה שעשה בריצוי ת"ק הוא על פי עצת יועצים ושרים עם הסכמתו, פן יחרה אף המלך באם ירצה לתת רק סך של הבל, וכל שכן אם יבקש לצאת חפשי.

תשובה

לדעתי הדין עם הפרנס, וכל דברי המתנגדים אינם רק דברי קנאים ומתלוננים שבעדת קרח, ואין כאן טענת ודאי כלל. וראוי לגעור בהם, דאם לא כן אתה נועל דלת לפני הצריכים שתדלנים, ובכהאי גוונא חששו רז"ל (ע"ן יו"ד סוף סימן רנ"ב [סעיף יב] בהג"ה וח"ו"מ סימן ש"פ סעיף ג') בכמה דוכתי. ואף אם נהנה השתדלן בהוצאת הקהל מה להם, הרי זה נהנה וזה אינו חסר במבואר בהגה ח"ו"מ בסימן רס"ד סעיף ד'.

ושאר דבריהם הם רק חששות, ומי ששולח שתדלן דעתו שיעשה כפי שכלו, מכל שכן אם דיבר עם יועצים אשר ידעו דעת עליון, הוא המלך וטבעו. גם השכל נותן דיש לחוש לחרון אף בשאלה שאינה הוגנת, ושאלת בת שבע מבנה לתת אבישג לאדוניהו [מלכים א ב, כ-כה] יוכיח. וכמו שדרשו רז"ל [ילקוט שמעוני

* משא"כ במצות שבין ישראל למקום ברוך הוא וכו' אין בו משום ביזוי כבוד זקנה ותורה. ע"ן באר

יעקב ח"ו"מ סימן ח' ושערי תשובה [או"ח] סימן ר"נ ס"ק ב' (בית דוד).

בבא מציעא ל

הלכות שבת סימן רנ רנא

טז. באר הגולה

ג לשון הטור. ד מוכרי
הרמב"ם פרק ל
מהלכות שבת.

י **ישתדל** (ג) להכין ^(ז) בעצמו שום דבר לערכי שבת כדי לכבדו, כי רב חסדא היה מחתך הירק דק דק, ורפה ורב יוסף היו מבקעין עצים, ורבי זירא היה מדליק האש, ורב נחמן היה מתקן הבית ומכניס פלים הצריכים לשבת ומפנה כלי החל. (י) וימיהם ילמד כל אדם, ולא יאמר לא אפגם כבודי, **כי זה הוא כבודו שמכבד השבת**. הגה ויש להשחיו ^ה הפסין בערב שבת, (ה) כי זהו מכבוד השבת שמכין עצמו לאכילה (כל בו בבית יוסף בשם ספר חיי עולם): **ב**. וינרבה בכשר וינין ומגדנות (ו) כפי יכלתו:

א פסחים נ. ב טור
והמרכי בשם רבנו
מאיר.

רנא **שליא לעשות מלאכה בערב שבת מן המנחה ולמעלה**. ובו ב' סעיפים:
א. **י** **העושה** ^(א) **מלאכה בערב שבת מן המנחה ולמעלה, אינו רואה (ב) סימן ברכה. ייש מפרשים**

באר היטב

נ. בעצמו. והוא היין בכל מצוה, מצוה בו יותר מבשלוהו: **ג**. הפסין. מהכתיב ויחיינו את אשר יביאו, ה' את נרמו בו ספין, מלשון לאתיים ולמזמורות:
ד. מלאכה. ופרקמטיא שרי, מגן אברהם:

(כ) בעצמו. עין פאר היטב. בשם פגנות האר"י ז"ל, הוצע שאדם מדיע בכרכי שבת הס גולה למחיקת העונות כמו הדקעות, ולכן צריך לטרוח הרבה בשביל כבוד שבת, עין שם, וכהאי גונא כתבו לענין עשיית המצות בערב פסח. ועין בחוספת שבת שכתב, פהא דמצוה בו יותר מבשלוהו ראוי לזהר גם בסעודת ברית מילה וחתונה, עין שם. והנה מצינו בקדושין במעשה של בדין אסור מה שאין כן בזה עושה לכבוד אחרים, ועין שם השקל וטרי פהא דר' יוסף מצלח ציבי שאינו לפי כבודו, ועין שם שהביא פלוגת הרמב"ם והרא"ש לענין השבת אבדה, אם פעל נפש יכול להחמיר להשיב אף שאינו לפי כבודו, ועין שם דרבנן לא קפדי ומטפלים עצמם בפעשת סכה וכן בשאיבת מים דרך רשות הרבים למצת מצוה, וכן אין נמנעים מלהטפל פחבורת קברנים בפחיה וכל צרכיו, וגם הביא שם דר' יהודה פה אלעאי מרזא אהלת, עין שם. ועין בבאר יעקב חלק חשן משפט דמיתי מקדושין גבי ר' יהודה אשכחה לר' נחמן דצביר מעקה, וכן הא דהלכו לאטליו של אקאום לקח בהמה למשחה בנו של ר' גמליאל. ובמחזיק ברכה האריך בזה והביא דברי מהר"ט בקדושין שכתב שר' נחמן רצה לעשות מעקה בעצמו שהיא מצות עשה וחייב לקרר עליו ואמרינן מצוה בו כו', עין שם. ועין פכרכות פהא דר' אמי ורבי אסי קטרי גונא לר' אלעזר כו', עין שם. ועין בכחכות פרק מציאת האשה גבי הלל, פצם אחת לא מצא עבר לרוץ לפניו כו', עין שם:

באר הגולה

גם פן אינו מכרח, ונכון לומר שמשמע זה לא העתיקוהו לדינא בחשן משפט והעתיקו רק לשון הגמרא שם, עין שם:

י **ישתדל** וכו'. ברמב"ם איתא על דין זה בלשון חיוב ושהו לשינוי בפדק ל, אף על פי שהיה אדם חשוב ביותר ואין דרכו לקח דברים מן השוק ולא להתעסק במלאכות שפניות, חיוב לעשות דברים שהו לצורך השבת בגופו, שזה הוא כבודו, חקמים הראשונים, מהן מי שהנה מפצל העצים לכשל כהן, ומתן מי שהנה משל או מולח בשר או גודל פתילות או מדליק נרות, ומתן מי שהנה יוצא וקונה דברים שהו לצורך השבת ממאכל ומשקה אף על פי שאין דרכו בכך וכו', עין שם, והפגנה, על איזה דבר מן הדברים. ועין בקדושין מא דקאמר שם, מצוה בו יותר מבשלוהו. ואפשר דלהרמב"ם גם כן לאו חוב גמור הוא, אלא כעין חובה משום כבוד שבת, וסברת הרמב"ם, דאי לאו הכי לא היו מבטלים כל הני אמוראים תורתן עבור זה, ומכל מקום לא הוי זה חובה גמורה, ותדע, דלא אשפח בגמרא בשם חובה כי אם על הדלקת נר בשבת, בדרך כה ע"ב, ולענין שלש סעודות, בדרך קיו ע"ב, ומכל מקום צריך עיון:

י **כי זהו כבודו**. ישב בזה מה שהקשה בשו"ת חזת יאיר איך הקלו בכבודם, הא גדול כבוד הבריות שדוחה לא תעשה שבתורה ויחייב, לא תעשה דרבנן, ושב ואל תעשה אף בדברי תורה. לכן קאמר דזהו כבודם, שעוסק בעצמו במצוה, ונפר שעושה כן לכבוד השם יתברך, וכן היא אומר בדרך המלה עליו השלום ונקלתי עוד מזאת וגו', מה שאין כן אם אין נכר, כמו זקן ואינו לפי כבודו באברהם וכוונה, שמתחיל כבוד התלמיד חכם על ידי זה ופרי מגדים, ורוצה לומר, שאין הכל יודעין שהוא עוסק במצוה, וכוזה מושב הא דאיתא בקדושין דף ע דרב נחמן עסק בעצמו במצות מעקה, ששם הוא דבר שהכל יודעין בעת שהוא עוסק שהוא מצות ה', מה שאין כן באברהם, בעת שהוא מטפל בה אין הכל יודעין מזה, ולכן אפלו אם ירצה להתזירו ברבים יודיעם שהיא אבדה, גם כן פטרפו התורה מזה, כנ"ל:

רנא **א** **העושה מלאכה וכו'**. ואסורא נמי אית בזה, רק שאינו חמיר האסור פשארי אסורי שבות שהיה חיב על זה מפת מדרות, כן איתא ברמב"ם פרק ח מהלכות יום טוב ובסמ"ג וכן איתא באור זרוע. ונראה שמקורו הוא מה דפסחים ריש פרק מקום שנהגו, עין שם בגמרא בתרוץ ראשון, ואפלו לתרוץ שני דגמרא הוא רק דאין משמתין אותו אבל אסורא יש, כי למה לנו להשוות פלגתא בין התרוצים, וכן משמע בר"ן ריש פרק הגי'.

סימן ברכה. ולידידה מכרחין אנו לומר דפליגי שני התרוצים הגי', והלכה בדברי סופרים להקל, ובפרט דהוא תרוצא בתרא, אי נמי, אף לתרוצא קמא דגמרא, אף דקאמר לשון אסור, הינו, דאין רוח חכמים נוחה הימנו, אבל לאו אסור גמור, אף לפלא שלא זכר מדברי הרמב"ם ושאר פוסקים הגי'. והנה לענין פרקמטיא

שער הציון

מה שאין כן לענין שאר מצות אה הוא תלמיד חכם ונוגע לבטול תורה, וצריך עיון: י. זה נכלל פה שכתב הרמב"ם פרק ל הלכה ה', צריך לתקן ביתו מפעוד יום מפני כבוד השבת: יא. חיי אדם:

רנא **א**. מגן אברהם: ב. דומן הסגינה הוא בתקיעה שניה, והדלקה הוא בשלישית ושבת לה:

משנה ברורה

(ג) **להכין בעצמו וכו'**. דמצות כבוד שבת משל על כל אדם, וכדכתיב וקראת לשבת ענג לקדוש ה' מכבד, ^ו ומצוה בו יותר מבשלוהו, והוא היין בכל המצות מצוה בו יותר מבשלוהו, ועין בבאור הלכה (אות ב). כתבו הספרים, יהרהר בתשובה ויפשפש במעשיו בכל ערב שבת, פי שבת מקרי פלה מלפתא, וכאלו מקבל פני המלה יתברך שמו, ואין נאה לקבלו כשהוא לבוש בבגדי הסחכות של חלאת העונות. ויש לפנות קורי עכביש שקורין שפיין ועב"ש מהבית בערב שבת ואליה רפה. וכל שפן שצריך לכבד הבית מהאבק והעפר מבעוד יום, וזהו הפל בכלל פבוד שבת, וידמה בדעתו פאלו יבא אליו להתאכסן מלה בשר ודם, כמה מכבד הבית ומציע המשות, וכל שפן שבת מלפתא לחיי אדם: (ד) **ומהם ילמד כל אדם**. הינו, אפלו החשוב ביותר, ^ה ובפרט בימים הקצרים, ומכל שפן כשרואה שפכר הוא סמוך לשבת, שאז הוא מחיב לעסק בכל כחו. וראיתי אנשי מעשה, גדולי תורה, שהיו מכבדין הבית בעצמן בימים הקצרים כדי שלא יתחלל שבת, וזהו חייב גמור על כל אדם, דמאי שנא דאין לו מי שיכין או שהשליח אין לו פנאי: (ה) **פי זה הוא וכו'**. ובספרי מסמיה לה אקרא, וידעת פי שלום אהלה, זו השחזת הספין, פי אם קהה הספין יוכל לבא לפעמים לידי קטטה חס ושלום: **ב** (ו) **כפי יכלתו**. עין לעיל בסימן רמב, שם מבאר פל הפרטים בזה: **רנא** **א** **העושה מלאכה**. ופרקמטיא ^ה שרי, ומכל מקום משמע מהגמרא ^ז דומן סגירת החניות הוא קדם זמן הדלקת הנרות, ועין בבאור הלכה (אות א) ולקמן בסימן רנו במשנה ברורה סעיף קטן א: **ב** **סימן ברכה**. מאותה מלאכה, שאף שיריח במקום זה יפסיד במקום אחר:

ומשום עשה דקבור תקברנו'. ונראה לי כי כיון שחטאו של אדם גרם שלא היתה לו לינה בגן עדן, הוא שכתוב: ואדם ביקר בל ילין⁹¹, היה ראוי שהתורה לא תחוש על לינתו אלא ילין ויתבזה, אבל התורה והמצות מיוסדים על אדני החכמה, והטעם מפורש בכתוב: כי קללת⁹² אלהים תלוי. על דרך הפשט [זלולו של הקב"ה אם ישהה שם, לפי שלא היה נתלה אלא מגדף ועובד עבודה זרה, ואם ישהנו שם יאמרו הכל: מפני מה זה תלוי, מפני שברך את השם, או מפני שעבד עבודה זרה בכך וכך עבודה, והספור בעניני עבודה זרה הכל זלול בכבודו של מקום ואם כן מלת, קללת' כוללת שתי לשונות: קללה, וקלות⁹³]. וכן פירשו רז"ל בפרק נגמר הדין⁹⁴: בזמן שהאדם מצטער מה לשון אומרת, קלני מראשי קלני מזרועי. כלומר שהעולם קל לו * מתוך כאבו, וכן השכינה מצטערת על האדם המצטער והגורם מיתתו, כענין שכתוב: כי ידעתי את מכאוביו⁹⁵, וכן: בכל צרתם לו צר⁹⁶, וכן: ואקוץ במ⁹⁷, מלשון קוצים*, וזהו, קללת אלהים. והעלו שם*: אם כן נכתוב רחמנא, קלת', מאי, קללת', שמע מינה תרתי. והחכם ר"א ז"ל כתב: כי קללת אלהים תלוי, קללת השם חלה אל מקום קרוב מן התלוי*, ויש לו סוד מודבק בנפש*, על כן, ולא תטמא*. ועל דרך המדרש⁹⁸: כי קללת אלהים תלוי, משל לשני אחים שהיו דומין זה לזה, אחד נעשה מלך, ואחד נתפש ללסטים ונתלה, הרואה אותו אומר: המלך תלוי, עד כאן. ועל דרך הקבלה: באור הכתוב והמשל, כי המלך הוא הכבוד הנקרא צלם אלהים, כלומר נבדל ממנו, כלומר עבד אלהים, וכיון שהתלוי בדמות צלם אלהים הנה הוא, קללת אלהים, אם לא יקבר ביומו וישהה שם בלילה שהוא זמנה של מדת הדין. והמובן מזה כי אין, קללת אלהים, אם ישהנו שם מהבקר עד הערב ובלבד שלא ילין, וזה מבואר.

כב (א) השב תשיבם לאחיך. תצוה התורה שנהיה זהירים בהשבת אבדה לבעלים. ומכפל ההשבה דרשו רז"ל⁹⁹: אפילו מאה פעמים. וכל זה מדרכי החסד והרחמים, ללמד שכלנו עם אחד ראויים שיהיה לנו אב אחד, ושירצה כל אחד בתועלת חברו, ושיחמול על ממונו, ובין שתהיה האבדה בעל חי בין שלא תהיה בעל חי חייב הוא להחזירה לרשותו, וזהו שאמר: וכן תעשה לחמורו¹, שהוא בעל חי ובהמה טמאה, וכן תעשה לשמלתו, אע"פ שאינו חשוב כבעל חי, וכן תעשה לכל אבידת אחיך, אחד משאר כלים אע"פ שאינן חשובין כשמלה, לא תוכל להתעלם, שלא תחזירו לידו. וזה שאמר: לא

91 תהלים מט, יג. — סנהדרין לה, ב. 92 כי קללת, בצ"ל ע"פ ד"ר. בס"ש מלת, "כי" ליתא. [93] מפירוש הרמב"ן פסוק כב (עמ' תמו). 94 סנהדרין מו, א. 95 שמות ג, ז. 96 ישעי' סג, ט. 97 ויקרא כ, כג. 98 סנהדרין מו, ב, והובא ברש"י כאן. 99 ב"מ ל, ב. 1 להלן

בבשרא. והעלו שם. בגמרא סנהדרין מו, ב, כשהקשו: ואימא כוליה להכי הוא דאתא (קיל לי עלמא — ומניין שהמגדף בתליה). ותרצו: אם כן וכי. מן התלוי. פי' שהקלה והיא המגרעת, היינו העיפוש שיבוא מהתלוי לכל מקום הקרוב להתלוי, שיפסיד האויר וישחיתו (זהל אור). מודבק בנפש. שמפני הפסד האויר ישחית נפש בני האדם (שם). על כן, ולא תטמא. כי היא ארץ אשר נקרא שם ה' עליה, אין לגרום לה טומאה (שם).

מ"ש ליישב ופלא היאך לא הזכירו שזה קושיית הש"ס ביבמות דף ע"ט ע"א ע"ש. עוד ראיתי בזה דבר תימה בזה"ק פרשה אמור שנראה דסובר דאין עוברין על לא תלין אלא בהלין כ"ד שעות יום ולילה ע"ש וזה דבר תמוה (בעי חיי). שהעולם קל הוא לו. לשון כינוי, כי אינו רוצה להזכיר כבידות בעצמו (עיין רש"י סנהדרין מו, ב, ד"ה קל לו עלמא). מלשון קוצים. מצאתי ת"ל ביאור זה בזה"ק ויקרא (ב, א): דלא תגרום לי את בחובך לאעברא לי משולטני ויקוצון בי דלא תקוץ לי במחטך כד"א ואקוץ במ, כהני קוצין דנעיצין

תוכל להתעלם, אין להבין אותו בהשבת אבדה בלבד*, אלא הוא הדין בשאר כל הפרטים ושאר כל התועלות שביד האדם להביאם לחברו או להסיר ולדחות נזק ממנו הרי הוא חייב בכלן, וכענין שאמר הכתוב: ואהבת לרעך כמוך². ודרשו רז"ל³: והתעלמת מהם, וכתיב: לא תוכל להתעלם¹, כיצד, זקן ואינו לפי כבודו, והתעלמת, הא שאר בני אדם, לא תוכל להתעלם. ועל דרך המדרש⁴: והתעלמת מהם, מבני אדם, לא תוכל להתעלם, מהקב"ה, שהוא היודע את הכל, וכענין שכתוב: ואנכי היודע ועד גאם ה'⁵. ואם תשכיל עוד במצות השבת אבדה תמצא כי יש בה רמוז והתעוררות לענין תחיית המתים: שהקב"ה מחזיר אבדה לבעליו באחרית הימים, שישוב כל אחד לגורלו הראשון, ועם מי שיזכה בו ראשון, ואז יהיה האחרון מחזיר אבדה לבעליו אע"פ שיש סוברים כי בעליו הוא האחרון, ושם חשוב לזמן התחיה, וזהו שכתוב: גלמי ראו עיניך⁶, כלומר הכח המשכיל שלי ראו עיניך, ועל ספרך כל הגלמים יכתבו, והימים שנוצרו בהם ולאותו כח אחד בהם, והוא אחרון. ובין⁷ שתהיה חוזרת אל אישה הראשון או אל האחרון, או שתחלק להם כהתחלק הנר, או שיתגבל עפרם אליה, [לכל הדעות כולן אין מצוה זו של השבת אבדה אלא בישראל אבל לא בגוי, וזהו שאמרו רבותינו ז"ל⁹: לכל אבדת אחיך, אחיך ולא גוי, לפי שהגוי איננו חלק ה' אבל הוא חלק אלהי נכר הארץ, ואבדתו היא אבדה שאינה נמצאת בארץ החיים ולא תחזור לבעליה לעולם, שאין המעלה הזאת בשאר העמים כי אם בישראל לבד, שהם בהבטחת: יחיו מתיך נבלתי יקומו¹⁰, אבל שאר האומות נאמר בהם: מתים¹¹ בל יחיו רפאים בל יקומו⁸]. ומפני שהזכיר כאן בענין האבדה לשון * נדחים, לכך אמר: וכן תעשה לכל אבדת אחיך אשר תאבד ממנו ומצאתה לא תוכל להתעלם¹, אינך רשאי להתעלם מהקב"ה, לבלתי ידח ממנו נדח¹².

(ד) לא תראה את חמור אחיך. בפרשת משפטים הזכיר: כי תראה חמור שונאך¹³, וכאן: חמור אחיך, ללמדך שאם היה שונאך שיחזור, אחיך* לענין העזר שתקים¹⁴ עמו ושתשכח השגאה ותזכור האהבה.

(ה) לא יהיה כלי גבר על אשה. מנע הכתוב כלי זיין¹⁵ מן האשה כדי שלא תצא למלחמה ויהיה סבה לזנות, וכן האיש אם ילבש שמלת אשה ושיתערב עם הנשים, כל זה תועבת ה'. וכן דרשו רז"ל¹⁶: כי תועבת ה' אלהיך, דבר המביא לידי תועבה. ומן הכתוב הזה למדו¹⁷ רז"ל¹⁸ מפי השמועה שאסור לו לאדם להתקשט בקשוט המיוחד

פסוק ג. 2 ויקרא יט, יח. 3 ספרי כאן. וכבא מציעא ל, א. והובא ברש"י. 4 לא מצאתי מקור. 5 ירמ' כט, כנ. 6 תהלים קל"ט, טו. והמשך לשון הפסוק: ועל ספרך כולם יכתבו ימים יוצרו ולו אחד בהם. 7 ובין, כצ"ל ע"פ ד"ר (כי הרעיון נמשך להלן, עיין ציון הסמוד), ובס"ש ליתא. [8] ע"פ ד"ר. בס"ש ליתא. 9 בבא קמא קיג, ב. 10 ישעי' כו, יט. 11 שם יד. 12 שמואל"ב יד, יד. 13 שמות כג, ה. 14 שתקים, ע"פ ד"ר. בס"ש: שתקום. 15 ספרי רכו, ונזיר נט, א. 16 מצאתי רק ברש"י: כי תועבת, לא אסרה תורה אלא לבוש המביא לידי תועבה. 17 למדו, ע"פ ד"ר. בס"ש: למדנו. 18 ירושלמי שבת ו. א (ראה ביאורים), תוספות עבודה זרה כט, א, ד"ה המסתפר, ויורה דעה קנו, ב. 19 שבת צד, ב.

כב (א) וז"ש לא תוכל להתעלם אין להבין אותו בהשבת אבדה בלבד. דברי רבינו הללו עולין בקנה אחד עם דברי המהר"ם מרוטנבורג בתשבץ קטן סי' תצו שכתב וז"ל ואם הוא יודע ששכח אחד מבעלי חוביו הרי הוא מוזהר בעשה ול"ת להגיד לו, בעשה דחשב תשיבם ובל"ת דלא תוכל להתעלם ע"כ. ולכאורה לפי דבריהם למת לא מהדר הש"ס ללמוד אי גם באבידות קרקע כגון ראה מים שוטפים בתוך שדה

חבירו אי מוזהר בלאו דלא תוכל להתעלם ע' ש"ס ב"מ והרי לפי דבריהם בכל מה שביד האדם לדחות נזק מחבירו מוזהר על זה וצ"ע ומכל מקום חידוש על הפוסקים שלא הזכירו כלל מדברי מהר"ם מרז"ב ורבינו בחיי הנזכרים (בעי חיי). לשון "נדחים". או את שיר נדחים (בפסוק א לפנינו).

(ד) שיחזור "אחיך" וכו'. ענין "אחיך" שבך יחזור לעזור אף לשונאך, שתקים עמו וכו'.

רבינו בחיי על התורה <מוה"ק> (ג - ב) במדבר, דברים / בחיי בו אשר אבו חלאה {עמוד 381} {726077}

בבא מציעא ל

קמב מאירת עינים

חשן משפט רסג הלכות אבידה ומציעא

מאירת עינים

(פד) מן וכל ת"ח הוא בחזקה כו'. ז"ע אס זומן הזה ג"כ יש לת"ח דין זה, מאחר שמנינו שנתמה דברים אין נוהגים זומן הזה דין ת"ח, לענין לערל דהנא ביו"ד סימן רמ"ג [סעיף ז] ושל"ד [סעיף מ"ז], ולענין הימר נדרים ביו"ד ריש סימן רכ"ח, גם לענין לדון יחיד, אס לא דקיבלוהו עליהו דה"ג אפילו אינו מומחה דן יחיד כשקיבלוהו כמבואר בחו"מ סימן ג' [סעיף ב] וכו"ב [סעיף א]. ועיין לקמן סימן רפ"ו [סעיף א-ב], מי שמת והניח בנים גדולים וקטנים והשנים אחד מן הגדולים (הנכבדים) [*הנכסים] להשגח לאמנע, ואס הוא ת"ח דמורנו אומנמו לא אמרינן דיערע ויגבול מלימודו בשביל אמריס אלא השגח לעצמו, שס כתב נמוקי יוסף [ב"ב ס"ז ע"א מדפי הר"ף] דאין אומר דין ת"ח נהג בזמנינו, וז"ל הנילו שס [סעיף ג] וכחנ עליו דאין דבריו נראין, וגם בשו"ע לא כתב שס דעת הנמוקי יוסף, אכל דרכי משה [שם] כתב שגראש דעת הנמוקי יוסף, ובשו"ע סתם ולא כתב מילי ע"ש:

מהדורות קיימסבר

משה (פד) מן ה"ג הוא בחזקה שאינו משנה כי אם בדברים כו': סימן רסג סעיף א' או אינו חייב דימפ"ש בהו. ילפינן מדכתיב [דברים כ"ב א'] [אין להטעמל, ודרשין נגמלא [ב"מ ל' ע"א] פעמים שמומר

להכריז ביו"ד וכל ת"ח מ"ח מ"ה הוא בחזקה שאינו משנה [כ"י אס] דבדברים הנזכרים לעיל עד שיצא המוצא ראייה שאינו נזהר.

סימן רסג

המוצא אבידה שמתבייש להשיבה

וב' ג' סעיפים

א מצא שק או קופה אם היה חכם או זקן מכובד שאין דרכו ליטול כלים אלו בידו **א** אינו חייב ליטפל בהם **ב** ואומד דעתו אילו היו שלו אם היה מחזירן לעצמו כך חייב להחזירן של חברו ואם לא היה מוחל על כבודו אפילו היו שלו כך בשל חברו אינו חייב להחזיר.

ב היה דרכו להחזיר כלים כאלו בשדה ואין דרכו להחזירן בעיר ומצאן בעיר אינו חייב להחזירן מצאם בשדה חייב להחזירן עד שיגיעו לרשות הבעלים **א** ואף על פי שהרי נכנס בהם לעיר ואין דרכו בכך **א** וי"ל דלא יחזיר בעיר אלא יכניסה מן השדה לעיר ויניחה

נגמלא [ב"מ ל' ע"ב] אי אמרינן מין דהתמיל דהשגח חייב לעשות השגחה גמורה, או לא. וכחנ המחבר לשון הרמב"ם [המבואר בציונים אות ב] דפסק נה לחומרא, ומור"ם ז"ל כתב דעת י"א היא דעת הר"ף [שם ט"ז ע"ב מדפי הר"ף] והר"ש [שם פ"ב סי' כ"א] ורבינו [הטור]. ועיין דרישה, שס כתבתי דלא פסקו כן, מכה דאולינן זו מספיקא לקולא ומשום דאין לזולל כבוד מורנו במקום ד"ל שלא חייבמו המורה בזה וכמ"ש הר"ש ורבינו על הרמב"ם, דא"כ ה"ל להסיק ולכמוז דמכה ספק ישלם האבדה מכיסו, ועוד כתבתי לזה שאר הוכחות ע"ש, אלא ס"ל כגיסתם הר"ף דמסיק הר"ש, דלפי גירסתו לא איבעיא נגמלא אלא אי כה"ג פטור אף נשדה כיון דלא מני לעשות השגחה מעליה או לא, אכל בעיר פשיטא ליה דאין לזין להחזיר אף אס מנאה נשדה ודרכו לעפל נה נשדה, ע"ש:

ציונים ומקורות (ה) גמולא אש"י ע"ש. ד"מ ע"ש. סימן רסג (ב) לשון נכנסים פ"א מנילה דין ר"ג. (ג) ע"ש ברמב"ם. (ד) טור סוף סימן הו. ובציוני שס"ז ובה"א גוסף: נשם הר"ש ב"מ פ"ב סי' כ"א, וראה ב"י ד"מ ודרישה. (ט) תוספת מהדורות הסמ"ע, וראה טמ"ע סקמ"ז.

מורי וחב

חייב בכל אפילו בעיר. וכתב הרא"ש דיש לפסוק לקולא, כיון דכבוד התמור יש ולזולל בכבוד התורה שיוזולל בכבודו להטריח בהשבה. וס"ל לרבינו [הטור] לפי"ז, כיון דלא איפטר בהשבה אלא משום זלזול, ע"כ חייב עכ"פ בשדה כיון דאין שם בחומרו ולזולל. ואין להקשות כיון דמחייב את עצמו בהשבה בשדה ממילא נתחייב בעיר מן הרין. י"ל כיון דיש עכ"פ מצוה בפני עצמה בהשבה בשדה שהיא משתמרת יותר בעיר, כמ"ש הרא"ש [שם] לדעת הר"ף [שם ט"ז ע"ב מדפי הר"ף], שפיר י"ל דמה שעושה בהשבה זו אינו אלא לפניו משורת הדין ועושה קצת טובה לחבירו, כן ג"ל. ובוה מיושב מה שהקשה ב"י על רבינו [הטור]

סעיף כ"א. וכל ת"ח כו'. בסימן רפ"ז יש מחלוקת בין הנמוקי יוסף [ב"ב ס"ז ע"א מדפי הר"ף] לב"י [שם סעיף ג] האין דין ת"ח בזמן הזה. ונראה כיון דאין כאן אפקועי ממנא משום אדם בבירור, יש לסמוך על זה, משו"ה כתב רמ"א כאן סתמא:

סימן רסג סעיף ב' בהג"ה. אלא יכניסם מן השדה כו'. בעיא היא בגמ' [ב"מ ל' ע"ב] לפי גירסת הרא"ש [שם פ"ב סי' כ"א], מי נימא דהשגחה מעליא בעינן וכיון דלאו דרכו להחזיר בעיר לא לחייבו, או דילמא בשדה הוא דאיחייב ליה מיהת, וכיון דאיחייב ליה בשדה איחייב ליה בעיר, תיקו. נמצא דמסקפא לן אי פטור מכל אפילו בשדה, או דילמא

ביאור הגר"א

לא. וכל תלמיד חכם כו'. ולהכי קאמר בכל מקום לורנא מרגנן *:
סימן רסג סעיף א' א. אם היה חכם, אף שאינו זקן, כמו אנוי שם [ב"מ ל' ע"ב].
סעיף ב' ב. וי"א כו'. כגירסת הר"ף [ב"מ ט"ז ע"ב מדפי הר"ף] דליג ומון דלמיני כו', ואין האיבעיא רק נשדה אכל בעיר פשיטא ליה דלא יחזיר, ופסק ג"כ לחומרא. הר"ש [שם פ"ב סי' כ"א]. אכל פירושו דמוק, דא"כ מאי הלך לא יחזיר בעיר דקאמר

ע"ן ערוך כ"ו. אורבא מדרבנן חתק כו'. הרמ"ב

באר הגולה

סימן רסג סעיף א' א. לשון הרמב"ם פ"א מהלכות גזילה ואבדה דין י"ג, משנה פרק ג' דנכס מעיעל דף כ"ט ע"ב. ב. מיימרא דרבא שס דף ל' (ע"א) [ע"ב], וזהו פירושו. **סעיף ב'** ג. איבעיא שס [ב"מ ל' ע"ב] ולא איפשטא, ופסק לחומרא.

הרי"ף. ועיין נמוקי יוסף שפירש דבריו כגירסתו שלנו:

פתחי תשובה

סעיף כ"א ב. וכל ת"ח כו'. עיין באר היטב [סק"ה] שכתב, צ"ע אם יש בזמן הזה כו'. ועיין בתשובת שבות יעקב ח"א סימן קס"ז שכתב דאין ספיקו של הסמ"ע מוציא מירי דאי של רמ"א דכל ת"ח הוא בחזקת כו', והטעם (נ"ל) [נ"ל] כיון שברדאי אינו של המוצא למה נפסיד ת"ח בתנם אף מספק כו' [עיין בספר ברכי יוסף לעיל סימן ט"ו אות ג' שפקפק קצת עליו, ומ"מ לדינא משמע דמסכים עמו בזה, עיין מה שכתבתי בסימן ט"ו סעיף א' ס"ק א']. והיכא דתפס בעל האבדה וראית ליה מיגו דאי לא מפקינן מיניה אפילו בעם הארץ [באם מצאו זה קודם שידעו הבעלים שנאבד מהם], וכ"ש בת"ח דאפילו לכתחילה מותר לתפוס כה"ג, ע"ש היטב.

באר היטב
כה. וכל ת"ח. ז"ע אס יש זומן הזה ג"כ לת"ח דין זה, מאחר שמנינו שנתמה דברים אין נוהגים זומן הזה דין ת"ח, לענין לערל דהנא ביו"ד סימן רמ"ג [סעיף ז] ושל"ד [סעיף מ"ז], ולענין הימר נדרים ביו"ד ריש סימן רכ"ח, גם לענין לדון יחיד, אס לא דקיבלוהו עליהו דה"ג אפילו אינו מומחה דן יחיד כשקיבלוהו כמבואר בחו"מ סימן ג' [סעיף ב] וכו"ב [סעיף א]. ועיין לקמן **סימן רסג סעיף א'** א. לעצמו. פירושו, אס היו מומחין במקום שיש לחוש שיגנבו או יאבדו לא היה נשם מממת היקו והיה מטפל בהן להנמינן. סמ"ע [סק"ה]:

סימן רסג סעיף ב' א. ויש אומרים דלא יחזיר בעיר. עיין בתשובת רבינו עקיבא איגר [מהדורא קמא] סימן קצ"ג ובחידושינו למסכת ב"מ דף ל' ע"ב מה שכתב בהו:

חידושי רעק"א

סמ"ע ס"ק מ"ה. צ"ע בזמן הזה. נ"ב, נספך גן המלך וניתו דודים [אות (קמ"ז) ופ"ז] כח דאף בזמן הזה דנין להווא דיא דהכא:

משנה פרק חמישי משנה כא שביר תעה

ר"ע ברטנורא

למצות. דכתיב (שס ה) איש או אשה
כי יעשו מכל חטאת האדם. וגזי שכס
כתיב (בראשית לד) ויקחו שני בני
יעקב שמעון ולוי אחי דינה איש חרבו
ולוי בלחמו פרק בן שלש עשרה שנה
היה וקרי ליה איש: בן שמונה
עשרה לחופה. י"ט אדם כמובנים
בפ' בראשית מן ויאמר אלהים נעשה
אדם עד ויבן ה' אלהים את האלעלע חד
לגופיה פשו ליה י"ח לדרשה: בן
עשרים לדרוף. אחר מזונותיו לאחר
שלמד מקרא משנה וגמרא ונשא

עֲשֶׂרָה לַמִּצְוֹת, בֶּן חֲמִישׁ עֶשְׂרֵה
לְתַלְמוּד, בֶּן שְׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה לְחֻפָּה,
בֶּן עֶשְׂרִים לְרְדוּף, בֶּן שְׁלֹשִׁים לְבֵית,
בֶּן אַרְבָּעִים לְבִינָה, בֶּן חֲמִישִׁים
לְעֵצָה, **בֶּן שִׁשִּׁים לְזִקְנָה**, בֶּן שִׁבְעִים
לְשִׁיבָה, בֶּן שְׁמוֹנִים לְגְבוּרָה, בֶּן
תְּשַׁעִים לְשׁוֹת, בֶּן מֵאָה כְּאֵלוֹ מֵת
וְעֵבֶר וּבְטִיל מִן הָעוֹלָם:

אשה והוליד בנים זריח הוא לחזר ולזקש אחר מזונות. פי' אחר בן עשרים לדרוף אותו מן השמים ולהענישו
על מעשיו. שאין צ"ד של מעלה מענישין פחות מכן עשרים: בן שלשים לבח. שהלויים היו מקימין את
המשכן ומפרקין וטוענין את העגלות ונושאין זכתן מכן שלשים שנה ומעלה: בן ארבעים לבינה. שלאחר
ארבעים שנה שהיו ישראל צמדצב אמר להם משה (דברים כט) ולא נתן ה' לכם לב לדעת ועינים לראות
ואזנים לשמוע עד היום הזה: בן חמשים לעצה. שנאמר בלויים (צמדצב ח) ומכן חמשים שנה ישוה מצבא
העבודה ולא יעבוד עוד ושרת את אחיו וגו'. ומהו השירות שיתן להם ענה: בן ששים לזקנה. דכתיב
(איוב ה) תצא זכלח אלי קצר. זכל"ח צגימטריא ששים: בן שבעים לשיבה. דכתיב גדוד (דה"א כט)
וימת נשיצה טובה. וימי חייו היו שבעים שנה: בן שמונים לגבורה. דכתיב (תהלים נ) ואם צגבורות
שמונים שנה: בן תשעים לשות. הולך שחוח וכפוף. ויש אומרים לשון שוחה עמוקה:

משנה שביר

יצר חכמתו וצדקתו

בן שלש עשרה למצות

ביאור הפסוק ד'נשקו בר פן יאנף'
ונ"ל בס"ד בהקדם מאמר קרא בתהלים (ב),
(ב) שהוא מקישוי ההבנה כמו
שנתקשו בה מפרשי קדמאי ובתראי, נשקו
בר פן יאנף ותאבדו דרך כי יבער כמעט אפו
אשרי כל חוסי בו, והוא מקשה כולו וכל
קישור הפסוק הוא בלי מובן. ורש"י פירש

שגור בפי כל לקרוא את בן שנעשה י"ג
שנים ויום אחד בשם "בר מצוה"
היינו שאז נעשה בן מצות ר"ל שבא בעול
מצות התורה הקדושה. ומעולם נפלאה
בעיני מדוע בחרו לומר בלשון תרגום, למה
לא אמרו "בן מצוה" כלישנא דמתני' בנדה
מ"ה (ע"א) בן י"ג שנה ויום אחד.

אגרת רב שרירא גאון

דפוס ראשון

בפומבדיתא והוה ליה התם מדרש גדול. וכד שכיב ואצטריך ליה מלתא לרבה למהוי רישא, קביל עליה ראשונתא כי היכי דלא תבטל תורה במתיבתא בפומבדיתא, דרובה דרבנן וישראל הוו התם. ומלך רבה דהוא רבה בר נחמני בפומבדיתא ורבין שם תורה הרבה. ובשמדא דאורייתא נח נפשיה, דאכלו ביה קורצא דקא מבטיל תליסר אלפי גברי ירחא בקיטא וירחא בסיתוא דאינון תרי ירחי דכלה אדר ואלו, וערק מן פרסתקא לאגמא ושכיב התם ונפל פסתק' מן שמיא בפומבדיתא, רבה בר נחמני נתבקש בישיבה של מעלה וכל המעשה כלו כמו שמפורש בגמרא דהשוכר את הפועלים (פו, א).

ובאלין שנין דהוה רבה בר נחמני בפומבדיתא רבה בר חייא הוה מרבין תורה בסורא.

תרגום עברי

בפומבדיתא והיה לו שם בית מדרש גדול. וכשמת ונצטרך הענין לרבה להיות הראש, קבל עליו הראשות, כדי שלא תבטל תורה בישיבת פומבדיתא, שרוב רבותינו וישראל היו שם, ומלך רבה, שהוא רבה בר נחמני בפומבדיתא, והרבין שם תורה הרבה ומחמת שמדה של תורה נפטר, שהלשינו עליו שהוא מבטל ממלאכתם שלשה עשר אלפים אנשים, חודש בקיץ וחודש בחורף, שהם שני חדשי כלה, אדר ואלול. וברח מפני שליח המלך לאגמא ומת שם. ונפלה פתקה מן השמים בפומבדיתא, "רבה בר נחמני נתבקש בישיבה של מעלה", וכל המעשה כלו, כמו שמפורש בגמרא של השוכר את הפועלים.

ובאלו השנים שהיה רבה בר נחמני בפומבדיתא, היה רבה בר חייא מרבין תורה בסורא.

צז. ואחר רבה בר נחמני מלך רב יוסף בפומבדיתא שתי שנים ומחצה, ומת בשנת תרל"ד. ואחריו מלך אביי שלש עשרה שנה, ומת בשנת תרמ"ט (זא). וכן מפורש בפרק הנזקין, השופר הזה היה מתחלה בבית רב יהודה, ולבסוף בבית רבה, ולבסוף בבית ר' יוסף ולבסוף בבית אביי. כלומר שהם היו ראשי הישיבה.

צז. ובתר רבה בר נחמני מלך רב יוסף בפומבדיתא תרתין שנין ופלגא ושכיב בשנת תרל"ד. ובתריה מלך אביי תליסר שנין ושכיב בשנת תרמ"ט שנה. והכי מפורש בפרק הנזקין (ס, ב) האי שיפורא הוה מעיקרא בי רב יהודה ולבסוף רבה ולבסוף בי רב יוסף ולבסוף בי אביי, כלומר דהני הוו רישי מתיבתא. ושיפורא

לא. בנוסח המכונה צרפתי: ובתריה מלך אביי בפום בדיתא י"ד שנין ושכיב בשנת תרמ"ח.

ונראה לי ברור שהאמת כן כי טוב יותר לשבש דברי אנדה מלשבש בכל המקומות שהבאנו לומר שר"י כבר נפטר קודם רבה או שהיה ילד קטן אז ולשבש שלא דיבר עם עולא וכדומה, ולכן בע"כ צריכים אנו לומר שרבה חי ג"כ ששים שנה וא"כ נודר תק"עא לשטרות, ור' יוחנן שנפטר תקצ"ט היה בפטירתו כבן כ"ח שנה, ולכן שפיר כתבו לו אחיו שיבא ללמוד תורה מר' יוחנן.

וכפי הנראה עלה לזמן קצר לא"י, וראיה קצת מנדרים נמ, שא"ל רב חסדא לרבה מאן ציית לך, ור' יוחנן רבך. וכן מצינו רבה אר"י כב"ב עה. (ב"פ) עה; מנהדרין קה. קד: (י"ג פעמים), ע"ז כז; מכות טז.

וכן הוא דעת התוס' ב"ב קנה. ד"ה איתמר.

וזה שמצינו שאמר רבה לאביו כתיבות ז: לא בהללו בבליים שאין בקיאין בהטייה, וזה היה אחר שחזר לכבל, ואפשר שמשם הביא הלכות ר' חייא כדמצינו רבה אמר ו' חייא כשבת קכז, עירובין עה. פה, כתיבות פז.

אבל מה שמצינו עירובין נמ, גימין לח: רבה אמר רב זה מה שקבל מרבנותי, ובנדרים עז. רב שרי ליה לרבה נדרא בקמינא רבי רב, שם צ"ל שרי לרב חגנאל כגרסת הויחסין, כי רבה נולד עשרות בשנים אחר פטירת רב.

ורבו המובהק היה רב הונא, בעי מיניה כעירובין יז, ואמר מנחות ל. רב הונא אסכרא לי, וכבודות יז. א"ל רב הושעיא לרבה כי עיילת לקמיה דר"ה בעי מיניה.

וכן אמר כי הוינן בי ר"ה כעירובין מ. מ:; רבה אמר רב הונא כנוד מנ: והיה גדול כל כך בעיני רב הונא עד שא"ל רב חסדא כמה פעמים פוק עיין

בן אחיו תלמידו ישב לפניו בעירו נער קטן כבדכות מח, פסחים קמז; ואביו נפטר תרמ"ט לשטרות כדמוכא באגרת דרב שריורא גאון ח"ג פ"ג, אם כן לפי זה שאביו חי ששים שנה נולד תקפ"ט היינו ב' שנים קודם רבו ודודו רבה?

ב) מפורש שרבה שקיל זמרי עם עולא עד שקרא לרבה, רבי" בחולין קלא: וידוע שעולא נפטר בחיי ר' אלעזר כמפורש כתובות קיא, ור"א נפטר בשנה אחת עם ר' יוחנן כמפורש באגרת דרב שריורא גאון ח"ג פ"ב, ור' יוחנן נפטר תק"ץ ולפי השבון הזה היה רבה אז בן שנה, ואף אם נאמר כאשר בארנו בערכי שר"י נפטר תקצט, גם אז היה רבה אך בן עשר שנים, ועוד מפורש כתובות קיא: ששלחו אחי רבה לרבה שיעלה לא"י וא"ת אין לך רב, יש לך רב ומנו ר' יוחנן, ועוד ידוע שרבה היה תלמידו המובהק דר"ה וכאשר נבאר וידוע שר"ה נפטר תר"ח לשטרות א"כ היה או רבה אך כבן טז שנה? ועוד ידוע שר' זירא היה חבירו ושניהם למדו לפני רב יהודה, ואח"כ עלה ר"ז לא"י ולמד שנים הרבה לפני ר' יוחנן, ולפי החשבון עדיין לא נולד רבה.

אך האמת יורה דרכו כדעת הנאון בעל דו"הר ח"ב ריט. שמעות קטן נפל בספרים וצ"ל שרבה חיה ששים שנה כשנה אביו, וזה שאמרו ר"ה יח. אף ששניהם היו מכית עלי שמתים בקוצר ימים אך רבה ע"י שלמד תורה חי ששים שנה, ואביו עסק גם בתורה וגם בג"ח וחי גם כן ששים שנה.

ונשהבש מאת המעתיקים הראשונים שחשבו שאביו שעסק בתורה ובג"ח חי ששים שנה ורבה שעסק אך בתורה חי ארבעים שנה, ולא ראו שאם רבה חי אך מ' שנה א"כ מה הועילה לו עסקו בתורה?

מגרים

יתרו יח, יט

חדשים

תקא

להחישנן בדבר העיון, כדאמרינן בעלמא (מגילה מא א) קשות מיושנן ע"ש. מבואר מדבריו שם וי"ב.

עתה שמע בקולי איעצך ויהי אלהים עמך היה אתה לעם מול האלהים וי"ג' (יח, יט).

בספר רחובות הנהר כתב לפרש בהפסוקים כאן, שיתרו יען למשה שלא ילמד הוא בעלמו להעם, אלא יבחר איש ממוצעתו ויבין העם, כמו שהיה צימי חז"ל מתורגמן שהיה מתרגם לעם דברי החכם הדורש ע"ש.

נמצא כן בשום מקום, אלא משמע שמשה רבינו בעלמו למד עם ישראל. וכן מבואר להדיא בעירובין (נד ב) כיצד קדר משנה כו', ואמרו שם ומה אהרן שלמד מפי משה כו' למד ארבע פעמים. ואמרו שם עוד, כיון דמשה מפי הגבורה גמר מסחייעא מילתיה. ומבואר שמשה למד בעלמו עם ישראל עכ"פ פעם ראשונה, ואח"כ למדו ישראל מפי אהרן וצניו והזקנים. ודברי הרחובות הנהר ל"ב.

והודעת להם את הדרך ילכו בה וי"ג' (יח, כ).

בגמ' ז"ק (ק' א) וי"מ (ל' ב) איתא, את הדרך זו גמילות חסדים, ילכו זו ביקור חולים כו'. וכמו הפרישה צו"ד (סימן שלה), דילפינן מילכו, לפי שביקור חולים מקיימין ע"י הליכה אל הסולה^כ. וכוונתו שמקבל שכר גם על ההליכה. ועיין מה שכתבנו בפ' משפטים (כג, יז) בפסוק שלש פעמים בשנה וי"ג.

בענין ביקור חולים אס הוא מצות עשה מן התורה. הנה הבה"ג צמנין העשין מנה מצות ביקור חולים ונחום אצלים בכלל המצוות, וכן היראים (סימן ריטו רכ) מנאן לשתי מצוות,

וכן צמ"ק (סימן מז) מנה ביקור חולים למצות עשה. והרמב"ם בספר המצות (שורש ה'צ) השיג על הבה"ג, וכמו וי"ל והנמשכים צמחשבה זו מנו בכלל המצוות ביקור חולים ונחום אצלים וקצורת מתים כו', וחשבו כי כל פועל ופועל מאלו הפעולות מצוה בפני עצמה, ולא ידעו כי אלו הפעולות כולם ודומים להם נכנסות תחת מצוה אחת מכל המצוות הכתובות בתורה, והוא אמרו ית' ואהצת לרעך כמוך עכ"ל. נראה מדברי הרמב"ם דמודה שהם מצוות דאורייתא, אלא שלדעתו אין למנאם בפרטות צמנין התרי"ג

בב. בספר חוט המשולש (ע' של), מובא מה שאמר הכתב סופר ז"ל, ששמע מהשר הצדיק באראן רוטשילד ז"ל, שאמר בדרך צחות לבאר מה שחז"ל דרשו הקרא את הדרך אשר ילכו בה, זו ביקור חולים, דהרבה פעמים כשכאים לבקר את החולה, אין מן הראוי להתעכב אצלו זמן הרבה, כי אולי יש לו איזה צורך אשר לא נוח לו לגלות לפני המבקר. על כן מן הראוי והשכל שהמבקר בעצמו יבין זאת, ועד מהרה ישום לדרך פעמיו. והיינו שדרשו חז"ל את הדרך אשר ילכו זו ביקור חולים, ההליכה מן החולה זה ג"כ בכלל ביקור חולים הוא, וצורך אליה שלא להיות לעול ולמשא עליו.

ויסוד הדבר איתא בשו"ע יו"ד (סימן שלה ס"ב), וכל המוסיף הרי זה משובח, ובלבד שלא יטריח לו. ובבית יוסף שם כתב, כ"כ הכלבו, ונראה שלמד כן מדאיתא בנדרים (לט ב) אפילו מאה פעמים ביום, ממילא דכל המוסיף הרי זה משובח. אך אם הוא בענין שמטריח את החולה, פשוט דשב ואל תעשה עדיף כו' ע"ש. ובצוואת רבי אליעזר הגדול (סימן כא) כתב, ואל תכביד עליו ישיבתך, כי די לו מכובד חליו.

קב

גבורת

דף י"ע"א

יצחק

בפ"ו ושלא לישא אף בת ישעי' כיון שאפשר שינאו בנין
ללא מעלי, ומשו"ה בתחילה חוקיהו לא רצה לישא אפילו
בת ישעי', ורק אחרי שישעי' אמר לו מאי דמיפקדת
איבעי לך למעבד, שוב היה צריך לישא בת ישעי' כיון
דאפשר שינאו מהם בני דמעלי, דנראה דכל שאפשר לנאח
בנין דמעלי, שוב אין כאן איסור על האשה לעשות כן
וזהו מאי דנתכוון חוקיהו דהשתא דמאי דמיפקדת מיבעי
לך למעבד כל דאפשר דינא בנין מעלי הלא ליכא איסור
בדבר ואין לו הרשות להטיל מהמזות עשה.

אפשר דגרמא זכותא דידי ודידך ונפקי מנאי
בנין דמעלי. באליהו רבא פ"ח איתא
וכששינה לו מעשה שמים גבה דעתו עליו ואכל עם
העכו"ם ובשזיל שאכל עם העכו"ם והראה להם את
הארון וגילה להם סוד העליונים ניתן לו מנשה, וכ"ה
בילקוט ישעי' פל"ט, ומשמע מזה דבאמת זכות ישעי'
הי' מהני שינאו ממנו בנין דמעלי, ורק כיון שחטא ואכל
עם העכו"ם ניתן לו מנשה, אולם בירושלמי סנהדרין
פ"י ה"ב איתא דלא הועיל זכות דישעי', ויתכן דגם
כשראה בתחילה שינאו ממנו מנשה היה זה באמת עבור
החטא שיחטא אח"כ שיאכל עם העכו"ם, ומ"מ חשב
שיועיל זכות ישעי' ולא הועיל.

א"ל בן אמוין ב"ה נבואתך וצא. כבר הקשו
למה צוה אותו לנאח והלא א"ל כבוד לנביא,
ונראה עפ"י מש"כ הרמב"ם בפ"ד מהל' אבל ה"ו הנכנס
לבקר את החולה מתעטף ויושב למטה ממראשותיו
ומבקש עליו רחמים ויואל עכ"ל, ומטו משמ"י דמין
הרי"ז ז"ל שמדברי הרמב"ם מוכח דגם לנאח מהחולה
נכלל במזות ביקור חולים, ולפי"ז נראה דזהו מאי שא"ל
חוקי' לישעי' כלה נבואתך וצא, דהא ישעי' צא לחוקי'
לבקר חולה וגם לומר לו נבואה, והנה מצד מצות ביקור
חולים איכא דינא לנאח, אולם כ"ז שמנבא א"ל לו לנאח
לזה אמר לו כלה נבואתך וצא, והנה יתכן דישעי' דלא
ידע שהחולה יכול להתרפאות וגם שע"י תפלה יכול
הגורא להתבטל לא חשב לנאח, אולם חוקי' אמר לו צא
דכך מקובלני מבית אבי אבא דאפילו חרב חדה מונחת
על צוארו אל ימנע מן הרחמים וע"י תפלה יכול לקרוע

הגו"ד.

והנה הביאור הגר"א פי' כלה נבואתך צבית ואל
תפרסם במוך כי דבר המפורסם א"א לנטלו כי
אם בקושי גדול, והנה רש"י ורד"ק במלכים (ב' ג, מה)
כתבו דאיתא בירושלמי בסנהדרין פ"י ה"ב דמיהר
הקב"ה להודיע רפואתו טרם שינא קול הצרה בעיר
שנקנסה עליו מימה, ויסוד הדבר כמש"כ הגר"א דדבר
המפורסם א"א לנטלו כי אם בקושי גדול.

א"ל בן אמוין ב"ה נבואתך וצא כך מקובלני
מבית אבי אבא אפילו חרב חדה מונחת
על צוארו של אדם אל ימנע עצמו מן הרחמים.
הטורי אבן צר"ה דף י"ז ב' הקשה דק"ל דגו"ד דיחיד
אינו נקרע ודוקא צבור יכולים לקרוע גו"ד ואיך קרע
חוקיהו גו"ד שלו כשהו יחיד.

והנה צרמ"א א"ח ס"ט תקפ"ב ונהגין שכל אחד
אומר לחבירו לשנה טובה תכתב וצמחן אברהם
הוסיף ותחתם דנכון שיחזיקנו לצדיק שנחתם לאלתר
לחיים, וביאור הגר"א שם קיים דברי הרמ"א כי מש"ס
שלשה ספרים נפתחין היינו לחיי עה"ב כמש"כ חוס'
שם ודלא כהר"ן שכתב לעוה"ז וצדיקים ורשעים דדין
דהא אמרינן ואדם נידון צר"ה וגו"ד ביוה"כ אלמא אין
החתימה אלא ביוה"כ ומתניתין בכל אדם מיירי אלא
דחיי עוה"ז שוין בכל אדם אלא דאע"פ שנכתב אס חוזר
בעשי"ת נקרע הגו"ד ונכתב ונחתם ביוה"כ לטובה, וזהו
התועלת דאינו נחתם עד יוה"כ וז"ש שז בנתיים, וזהו
שמבקשין בעשי"ת וכתבנו ליקרע גו"ד ויכתבנו לחיים,
ולכן אין לומר ותחתם אלא תכתב עכ"ל, ומבואר בדברי
הגר"א דאע"ג דכל שנחתם הגזר דין לא מהני לקרעו
כ"ז שלא נחתם ורק היה כתיבה לחוד יש כח בתשובה
לקרוע גו"ד וזהו מאי דכתיב צר"ה דף י"ז ב' שז
בנתיים.

והנה ר' יוסי סובר אדם נידון בכל יום שנאמר דבר
יוס ביומו אולם אף לדידי לא נחתם עד יוה"כ,
ובאמת אע"ג דנגמר הדין אין הספרים נפתחים בכל יום
ולא נכתב הגו"ד שהספרים נפתחים והכתיבה אינו רק
צר"ה, ומשו"ה אע"ג דנגמר הדין מועיל לקרוע הגו"ד
של כל השנה. והנה בירושלמי ר"ה פ"א ה"ג ר' יצחק
רבה בשם רבי מלך ויצבור נידונין בכל יום מ"ט לעשות